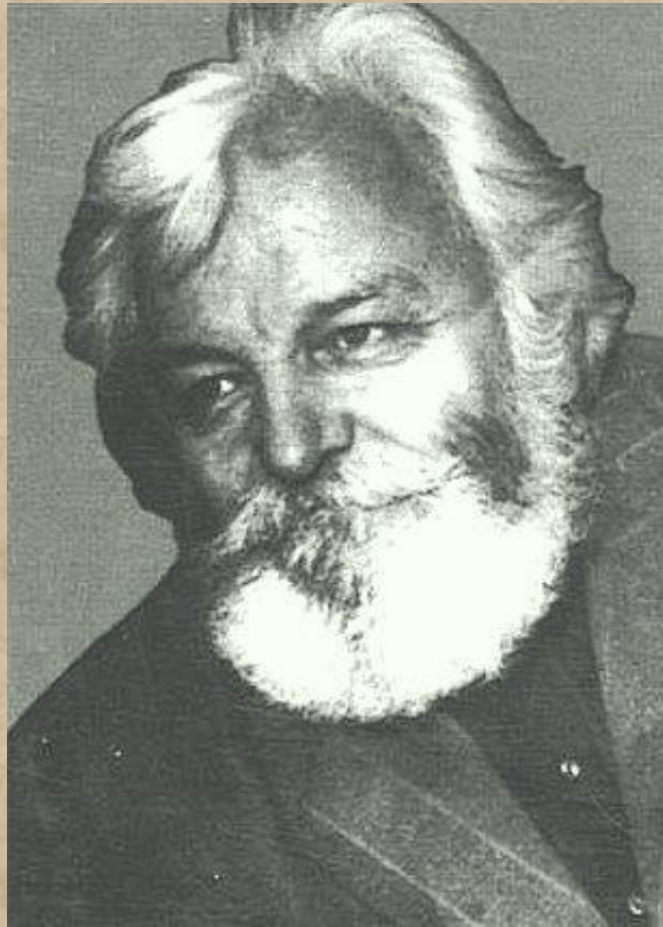

PISANII SÂNGEORZENE

LUCIAN VALEA

1924 – 1992

- Spiritualitate, istorie și tradiție locală -

ANUL XII, NR. 9(133), SEPTEMBRIE 2023

PISANII SÂNGEORZENE

- Spiritualitate, Istorie și Tradiție -

ANUL XII, NR. 9(133), SEPTEMBRIE 2023

PISANII SÂNGEORZENE

Revistă de spiritualitate, istorie și tradiție locală

Fondatori: profesor FLORIN HODOROGA
teolog ALEXANDRU DĂRĂBAN

Consultant științific: Dr. Mirela Popa-Andrei, cercetător științific II, Institutul de Istorie
„George Barițiu” din Cluj-Napoca al Academiei Române

Colaboratori permanenți: Dr. Elisabeta Scurtu,
Preot Dr. Maxim (Iuliu-Marius) Morariu,
Dr. Dorin Dologa, Icu Crăciun, Florin Hodoroga

Editor și redactor responsabil: Alexandru Dărăban
Tehnoredactare: Alexandru Dărăban

REDAȚIA: Casa de Cultură Sângeorz-Băi, str. Republicii nr.33,
jud. Bistrița-Năsăud; E-mail: florin.hodoroga@gmail.com
Jucu, str. Jucu-Herghelie nr. 67, jud. Cluj
aldaraban57@gmail.com

Revista poate fi citită pe rețeaua de internet la adresele:
<http://pisaniisangeorzene.assbn.ro/ps2019.html>
<http://en.calameo.com/accounts/3280504>

COPERTA 1: Lucian Valea (<https://www.bjbn.ro/lucian-valea/>)

COPERTA 2: Lucian Valea la Școala Militară

COPERTA 3: Coperta unui volum scris de Lucian valea

COPERTA 4: Lucian Valea

Fotografiile provin din cadrul Serviciului Județean al Arhivelor Naționale Bistrița-Năsăud (colecția fotografii), Facebook (Vicariatul greco-catolic Năsăud, Leon Prădan, Cornel Rusan, Liceul „Solomon Haliță” Sângeorz-Băi), Centrul Cultural „Iustin Sohorca” Sângeorz-Băi.

Cuprins

BISERICĂ, ȘCOALĂ, SOCIETATE

*** <i>Lucian Valea poetul condamnat de comuniști la muncă silnică pe viață</i>	7
*** <i>După aproape 50 de ani, Lucian valea, „Patriarhul” poezilor botoșăneni, se întoarce în Nord. „În Darabani m-am reîntâlnit cu mine însumi”</i>	8

VASILE NETEA

<i>Lucian Valea al Ardealului – Iarăși despre Lucian Valea</i>	13
--	----

ALEXANDRU DĂRĂBAN

<i>Cununații din Sângeorz-Băi în anii 1884-1885</i>	15
---	----

*** <i>Băile de la Sângeorzul român</i>	29
---	----

DORIN DOLOGA

<i>Perioada interbelică – mari dificultăți și succese românești</i>	30
---	----

RESTITUIRI

MAXIM POP

<i>Din istoria despărțirii bisericii orientale de cea apuseană</i>	33
--	----

DIN GRANIȚĂ

ȘTEFAN LUPU

<i>Dragostea lui Alexandru Odobescu pentru Ardeal</i>	42
---	----

ALEXANDRU DĂRĂBAN

<i>Tablou nominal cu locuitorii români din comuna Suplai care au luat parte la Primul Război Mondial</i>	51
--	----

VARIA

*** <i>Atitudinile unor ardeleni privind intrarea României în Primul Război Mondial – Pastorală Episcopului ortodox de Arad în chestiunea războiului cu România</i>	59
---	----

GHERASIM SOLOVESTRU DOMIDE

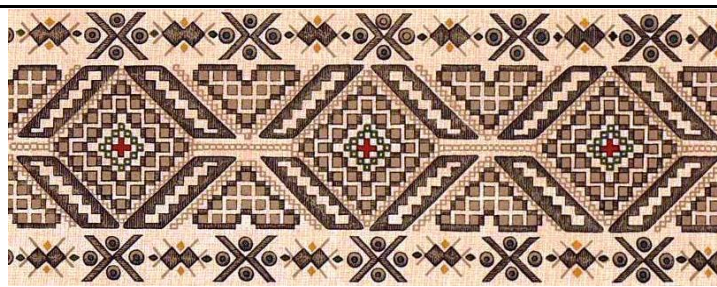
<i>Școala altfel – „testimoniu scolastic”</i>	61
---	----

MACAVEI AL. MACAVEI

<i>Eveniment – Teatrul lui Icu Crăciun tradus în Germania</i>	64
---	----

BISERICĂ ȘCOALĂ SOCIETATE

LUCIAN VALEA

poetul condamnat de comuniști la muncă silnică pe viață!

Lucian Valea este poetul care a marcat profund generații întregi de elevi, din rândul cărora s-au ridicat mai târziu poeți precum Corneliu Popel, Victor Teișanu sau Valeriu Imbir, dacă ar fi să ne referim doar la perioadă dărăbăneană a profesorului. Lucian Valea este, poate, numele cel mai pomenit de scriitorii botoșăneni care au a-i datora versul lor, frământările tinereții cu zbaterile cenacleiere ce aveau a-i forma pe linia marii literaturi.

Poetul și istoricul literar Lucian Valea s-a născut pe 4 martie 1924, în localitatea Șanț, județul Bistrița Năsăud, și s-a stins fulgerător din viață, pe 4 aprilie 1992, la Bistrița.

Lucian Valea a debutat în anul 1939, la ziarul „Tribuna”, cu un poem dedicat poetului Ion Moldoveanu, iar editorial în 1941, cu placheta „Mătăanii pentru fata ardeleană..”. În 1942-1944 lucrează ca redactor la „Gazeta Transilvaniei” și în 1945-1946 ca profesor la Năsăud. În 1943 se înscrie la Facultatea de Drept din București, dar e încorporat și trimis la Școala de Ofițeri de Rezervă din Câmpulung. Între 1945 și 1949 urmează Facultatea de Litere și Filosofie, iar în 1950 este arestat pe motive politice și condamnat la muncă silnică pe viață, dar execută numai 5 ani, pe șantierul-penitenciar Onești-Baraj. După eliberare lucrează ca muncitor necalificat, metodist, profesor secundar la Timișoara, lector universitar la Bacău (1962-1963).

În 1963 ajunge la Darabani, unde este profesor secundar și unde rămâne trei ani, până în 1966, când este angajat muzeograf la Muzeul Regional Suceava, însă în anul următor se întoarce la Darabani, pe postul de profesor (1967-1969). În această perioadă este numit director al Casei Județene a Creației Populare Botoșani, apoi al Școlii Populare de Artă, funcționând aici până în 1971, interval în care inițiază și organizează, la Botoșani și Miorcani, Colocviile „Ion Pillat”, punându-și astfel amprenta pe destinul literar al multor scriitori botoșăneni.

În anul 2016, în cadrul Zilelor Nordului, la Darabani a fost inaugurată o expoziție permanentă care să păstreze vie memoria, să readucă în actualitate numele poetului bistrițean exilat o vreme în nordul extrem al țării. O umbră a vieții care avea să devină un punct luminos în destinul literar al poetului Lucian Valea, după cum el însuși recunoștea mai târziu, spre sfârșitul anilor 70, într-un interviu acordat lui Victor Teișanu. Lucian Valea a fost, peste toate, un poet de atitudine, un spirit poetic de forță, căruia posteritatea nu i-a fixat definitiv locul pe raftul întâi al poeziei¹.

¹ <https://stiri.botosani.ro/stiri/cultura/memoria-zilei-lucian-valea-poetul-condamnat-de-comunisti-la-munca-silnica-pe-viata> (accesat la data de 10.09.2023).

După aproape 50 de ani, LUCIAN VALEA, „Patriarhul” poezilor botoșăneni, se întoarce în Nord. „În Darabani m-am reîntâlnit cu mine însumi”

Poetul care, adolescent fiind, împărțea în două lumea literară românească. Condamnat de comuniști la muncă silnică pe viață, a executat cinci ani de pușcărie. În anii 60-70 a urcat spre Darabani, locul unde renaște ca om, ca poet, ca profesor și mentor pentru câteva generații de elevi.

Lucian Valea este un nume de referință în literatura română, cu meritată vizibilitate și prestanță pe rafturile bibliotecilor din toată vremea. Recitat și reevaluat cu bună credință, Lucian Valea se dezvăluie nu doar ca poet, ci și ca istoric literar, lui datorându-i-se cea mai completă și complexă interpretare monografică a operei lui George Coșbuc.

Însă, dincolo de valoarea operei sale, Lucian Valea este un nume care a marcat profund generații întregi de elevi, din rândul cărora s-au ridicat mai târziu poeți precum Corneliu Popel, Victor Teișanu sau Valeriu Imbir, dacă ar fi să ne referim doar la perioadă dărăbăneană a profesorului.

De aceea, mai mult decât necesară era realizarea, la Darabani, a unei expoziții permanente care să păstreze vie memoria, să readucă în actualitate numele poetului bistrițean exilat o vreme în nordul extrem al țării. O umbră a vieții care avea să devină un punct luminos în destinul literar al poetului Lucian Valea, după cum el însuși recunoștea mai târziu, spre sfârșitul anilor 70, într-un interviu acordat lui Victor Teișanu: „Darabaniul reprezintă pentru mine o etapă care într-un fel a însemnat – și vorbele nu sunt spuse prisos – adevărata mea renaștere. În Darabani pot spune că m-am reîntâlnit cu mine însumi după o peregrinare fără sorți de izbândă. Mă întorc la Darabani cu gândul de a mă întâlni cu generația voastră, de a mă întâlni cu foștii mei elevi care mai sunt ici și colo, mă întorc cu bucuria de a mă întâlni cu foștii mei colegi de liceu, profesorii cu care am slujit împreună învățământul, cu bucuria de a-mi regăsi o parte din esență și, de ce nu, mă întorc pentru a găsi tocmai acel moment fundamental care a însemnat pentru mine categorica mea întoarcere la poezie. Pentru că aici, la Darabani, am scris aproape în întregime Don Quijote, care a însemnat revenirea mea în actualitatea literară din punct de vedere editorial”.

Joi, 25 august 2016, în debutul Zilelor Nordului, Muzeul Nordului din Darabani a deschis Expoziția permanentă Lucian Valea, în prezența soției poetului, Mădălina Valea. Manuscrise, scrisori, documente biografice, obiecte personale și reviste sau consemnări literare din vreme, discursuri îndoite în lacrimă sau rostiri de înaltă ținută intelectuală, amintiri și revederi. Și surpriza organizatorilor – Asociația Nord – un interviu pe bandă de magnetofon realizat în urmă cu aproape patru decenii de Victor Teișanu, cu vocea lui Lucian Valea pătrunzând prin toate ungherele sufletești ale celor de față.

„Am reușit să îndeplinim un mic vis al Asociației Nord, și poate un vis de la începuturile mai multor grupuri de inițiativă culturale din Darabani, acela de a avea aici o expoziție dedicată memoriei lui Lucian Valea, cel care a însemnat atât de mult pentru generațiile de dinaintea noastră, și care înseamnă multe, iată, și pentru noi, cei de astăzi. Pentru că am fost și eu cumva iluminat de poeziile lui, iar în copilărie am crescut cu fotografia domnului Valea pe raft. Memoria domnului Valea este importantă pentru noi”, a rostit Ștefan Teișanu, președintele Asociației Nord.

Mădălina Valea a oferit Asociației Nord o donație foarte valoroasă, constând în bunuri care au aparținut lui Lucian Valea, manuscrise, fotografii din arhiva personală, chiar și mașina de scris. Emoționată, dar viind încă în spiritul poetului, Mădălina Valea a reușit o punte peste timp, un arc poetic pe care l-a desfășurat cu eleganță și cu discretă măsură în fața celor prezenți.

„Sunt emoționată și bucuroasă că s-a realizat această expoziție în memoria lui Lucian Valea, lucru care, din păcate, nimeni nu l-a făcut până acum, doar Victor și Ștefan Teișanu. Eram foarte tânără când am venit aici. Soțul meu a găsit un grup de băieți, băieți care aveau tragere spre literatură

După aproape 50 de ani, LUCIAN VALEA, „Patriarhul” poezilor botoșăneni, se întoarce în Nord

---

în mod deosebit, printre ei și Victor Teișanu, Corneliu Popel, regretatul poet, încă vreo câțiva, care veneau foarte des acasă la noi. Acolo era cenaclul, acolo erau întâlnirile. Eu le făceam cafele la băieți, el îi instruia în plus de ce se făcea la școală. Discutau literatură foarte mult, îi introducea în această lume mirifică a literaturii române, a poeziei. Discutau ore și ore întregi. Îi prețuia foarte mult pe băieți, avea foarte mare încredere în talentul lor, îi îndruma. Mai cu bune, mai cu rele, era foarte legat de ei. A fost o perioadă extrem de frumoasă. Trebuie să recunosc, or fi fost multe păcate ale regimului în acea vreme, dar cultură se făcea. Au făcut o revistă, un cenaclu. O perioadă deosebită, de care îmi aduc aminte cu mare drag. Și eu eram novice, nu eram foarte departe de vârsta lor. Și pentru mine era o lecție de literatură, în permanență, nu numai pentru ei. Am intrat într-o lume deosebită, lumea lui Valea. Mie îmi plăcea literatura din liceu, dar din momentul în care m-am căsătorit cu el am intrat într-o lume fascinantă, care pentru mine era pragul de sus, cel mai frumos lucru. Mi-au intrat în casă cei mai mari scriitori ai literaturii române. 15 iunie era la noi casă deschisă, făceam munți de plăcinte poale-n brâu și munți de sarmale. Am zis că atât am dat de pomană de sufletul lui Eminescu, sper că atunci când mă voi duce dincolo măcar un mulțumesc să îmi spună. A fost o lume frumoasă, deosebită. Mulțumesc din tot sufletul amfitrionilor pentru ce au făcut pentru memoria soțului meu, voi fi veșnic recunoscătoare”, a rostit Mădălina Valea.

**Discursul rostit la Darabani de Victor Teișanu,
cel care i-a fost discipol lui Lucian Valea**

Festivalul acesta este un festival de nord-est, dar iată că mai câștigă o frontieră simbolică, cea a Ardealului, pentru că ne ocupăm de personalitatea remarcabilă a domnului Lucian Valea. A fost o personalitate remarcabilă a culturii române, nu doar a zonei acesteia de nord sau a Ardealului. În egală măsură poet, în egală măsură critic literar, în egală măsură istoric literar. Aici am adunat câteva documente care se referă la biografie, câteva documente care se referă la activitatea publicistică, la opera sa, la activitatea de critic și istoric literar. Așa puține câte sunt, ele sunt relevante pentru imaginea omului de cultură, pentru imaginea profesorului, imaginea insului legat de Darabani. Mai ales că ne situăm într-o zonă foarte interesantă sentimental. Suntem pe străduța care poartă numele poetului, iar la capătul ei încă există casa în care a locuit familia Valea, vreme de 4-5 ani, la Darabani. Referitor la ceea ce am adunat noi în această micuță colecție. Sunt niște documente care sunt relevante mai ales pentru începuturile poetice ale lui Lucian Valea. Este o zonă mai puțin cunoscută și mai puțin atacată de biografi și comentatori. De aceea mă voi opri mai insistent asupra ei.

Lucian Valea a debutat, cum rar se întâmplă, la 15 ani, în „Tribuna” de la Cluj, condusă la vremea aceea, în 1939, de Ion Agârbiceanu. Vă dați seama sub ce auspicii debuta în literatură! Interesant nu este însă că a debutat la 15 ani, ci că debutul domniei-sale a fost unul absolut atipic. În jurul acestui debut s-a desfășurat un adevărat război. Nu cunosc nici un scriitor român – și știu câte ceva din istoria literaturii noastre – nu cunosc nici un alt caz de scriitor român care să fi stârnit atâtea dezbateri, atâtea luări de poziție. De fapt Lucian Valea, odată cu debutul său editorial, care s-a produs când avea 17 ani, cu o carte numită „Mătăanii pentru fata ardeleană”, apărută într-o colecție numită „Zarathustra”, la Buzău, și a doua când avea 18 ani, „Întoarcerea lângă pământ”, apărută în colecția revistei „Tribuna”, la Brașov, aceste două cărți scrise de un adolescent, încă elev de liceu, au stârnit atâtea patimi în presa literară românească și în presa de orice alt gen, încât nu cunosc alt caz mai interesant.

El a împărțit lumea literară în două, lumea de atunci, desigur. Țineți seama, este vorba despre marile personalități ale presei românești din momentul respectiv. Era o tabără a admiratorilor necondiționat și una a celor care îl contestau. El s-a izbit de această stare, care și astăzi este încă vie în literatura română, pentru că mereu există contestatori, mereu există admiratori. Dar niciodată nu s-a întâmplat ca, la un debut petrecut la 17 ani, lumea literară să se împartă în două tabere. Importantă că, trebuie să spunem, tabăra celor care îl admirau și îi apreciau poezia era mult mai numeroasă. Și dacă spunem câteva nume este destul de semnificativ. Primul era Petru Comarnescu, un mare om de cultură dintre cele două războaie, care îi prevedea un viitor deosebit, dar în același timp îi atrăgea atenția că depinde de omul Lucian Valea ca această personalitate să se afirme. Iată că

După aproape 50 de ani, LUCIAN VALEA, „Patriarhul” poezilor botoșăneni, se întoarce în Nord

---

totuși acest pronostic nu a fost tocmai exact, pentru că la un moment dat nu a mai depins de omul Lucian Valea, ci de vremurile care s-au schimbat în chip tragic în România, odată cu tăvălugul comunist, așa că destinul poetului Valea nu a mai depins de cel al omului Lucian Valea. Un alt nume important care s-a ocupat de începuturile lui literare a fost Nichifor Crainic, cel care conducea „Gândirea” de la Cluj, acea revistă a ortodoxiei, a pozițiilor naționaliste, înfierată mai târziu în socialism. Nichifor Crainic, știți că a făcut pușcărie ani mulți, a fost un personaj controversat în literatura noastră, de anvergură, spunea despre Lucian Valea debutantul că este un poet nu doar naționalist, dar un poet care respectă criteriile estetice, deci nu poate fi pus în afara literaturii, un poet în care există un suflu tradiționalist. Valea a fost trecut în rândul tradiționaliștilor, o să vedem dacă e drept sau nu. Vasile Netea a fost un alt ardelean foarte important care a apreciat debutul său, considerându-l semnificativ. Și alte nume importante s-au aplecat cu atenție asupra debutului său, Olimpiu Boitoș, un universitar, critic de anvergură, Octav Șuluțiu, alt nume foarte important în critica literară dintre cele două războaie.

A avut și tabără de denigratori, unii din motive personale, din invidie, alții pentru că se situau pe poziții diferite. Nume mai cunoscute ar fi Miron Radu Paraschivescu, cel care a scris „Cântece țigănești”, un autor de manual. Geo Dumitrescu, un nume important, coleg de generație cu Lucian Valea. Ion Caraion a fost un alt nume important. Pe mine mă impresionează poziția ulterioară a lui Lucian Valea. Chiar după ce s-a întors în literatură, după 1972, dar și în perioada în care era profesor la Darabani, îmi aduc aminte că, predându-ne acești autori, niciodată nu a făcut vreo referire răutăcioasă, a fost extrem de obiectiv, îi trata ca pe niște scriitori adevărați, încercând să ne descopere cantitatea de substanță valoroasă, consistentă, niciodată nu am simțit răca aceasta a omului care a fost lovit, uneori pe nedrept. Pentru că a fost lovit pe nedrept de acești scriitori care, pur și simplu, nu vedeau nimic bun, îl considerau un demagog, spuneau lucruri neadevărate despre poet.

A fost și o tabără de moderați. Cel mai important dintre acei oameni echilibrați, de mijloc, a fost Ion Negoșescu. Un mare critic român, coleg de generație cu Lucian Valea, care într-un articol foarte interesant de prin 1943 vorbește despre Lucian Valea laudativ în ceea ce privește poezia sa de început, dar atrage atenția că există pericolul ca poezii români din vremea aceea - se referă la poezii din Ardeal - să se rupă de suflul occidental, de suflul european. Spune el că lipsa contactelor cu Europa și cantonarea într-un naționalism pot și păguboase pentru destinul unui personaj care vrea să facă literatură. Aceste lucruri s-au întâmplat cu Lucian Valea la începuturile sale literare, și dintr-un motiv obiectiv. Să nu uităm că el izbucnea în literatura română exact în anii când Transilvania era ciuntită de Dictatul de la Viena. Partea de nord-vest era încorporată Ungariei, Clujul devenea unguresc, instituțiile culturale, revistele se mutau la Sibiu și la Brașov și începea pribegia intelectualilor. Nu mai vorbesc că o parte importantă a populației suferea chiar și fizic jugul acesta răzbnător al maghiarilor. Se știe că au fost schingiuiți, batjocoriți. Atunci, intelectualitatea tânără din Ardeal nu avea decât să ia o poziție. Cei mai mulți dintre poezii tineri s-au aruncat peste baricadele militantismului literar, încercând să facă opoziție acestui regim unguresc și să continue de fapt tradiția mesianismului impus de Coșbuc, Goga, Iosif, Aron Cotruș. Cea mai mare parte a poezilor tineri s-au urcat pe baricade, încercând să lupte pentru cauza românească. O serie de poezii mai tineri, din aceeași generație, au considerat că trebuie să stea deoparte și să se bucure doar de literatura pură, punând accentul pe criteriul estetic, ceea ce este foarte important și foarte valabil. Cei care au încercat să facă rezistență au jucat o carte perdantă din punctul de vedere al istoriei literare. Dar rămâne de văzut dacă ei au jucat o carte pur naționalistă

Nimeni nu poate spune astăzi despre poezia de început a lui Lucian Valea că este una doar naționalistă, că este doar luptătoare, socială, politică, răzvrătită și așa mai departe. Există în ea suficient suflu, există în ea suficientă tensiune literară ca ea să depășească zona propagandistică a scrisului și să se situeze acolo unde este bine să stea o operă literară. Lucian Valea s-a aplecat conștient pe drumul literaturii militante, din dorința de a-și sluji conaționalii care se aflau într-o mare situație tragică. Colegii lui, Radu Stanca, Ștefan Augustin Doinaș, Ion Negoșescu, întemeiau cercul de la Sibiu, care era un cerc ce se ocupa doar de literatură. Reînviau balada și puneau accentul pe o literatură ruptă de problemele sociale și politice ale timpului. Valea a considerat că nu e bine ca

---

După aproape 50 de ani, LUCIAN VALEA, „Patriarhul” poezilor botoșăneni, se întoarce în Nord

---

el să devină un exponent al problemelor naționale, așa cum au făcut mării lui înaintași din Ardeal. Cine va vedea poezia sa de început va vedea că există acolo pagini de erotică, pagini de descriere, multă dexteritate, meșteșug, care fac din anumite piese adevărate bijuterii, capodopere ale liricii. E greșită și teza că el s-a dezis de perioada aceea, pentru că, se știe, după 1942, anul când a apărut al doilea volum, s-a făcut o pauză de trei decenii până la următorul volum, „Întoarcerea lui Don Quijote”, care de fapt însemna întoarcerea poetului la literatură.

El nu și-a renegat niciodată trecutul literar, dovadă că într-o antologie pe care o pregătea în anii 90, predată Editurii Facla, „Jucătorul de cărți”, apărută mult mai târziu, la Editura Limes, din Cluj, această culegere, care era rodul muncii și selecției făcute chiar de autor, cuprinde și pagini din cele două debute de debut. Este dovada că nu s-a dezis de această poezie, că s-a lepădat doar de anumite păcate care țineau de tinerețea lui zvăpăiată, și anume de păcatul naționalismului excesiv și mai ales de păcatul exprimării localiste. În primele volume, sub influența unor poeți cum era Aron Cotruș, el abuzează de termeni locali, regionali, de ardelenisme. Acest lucru nu priește valorii literare și a fost abandonat în următoarele volume.

În această expoziție, deocamdată excelează aceste documente, reviste, ziare în care există multe referiri la Lucian Valea. V-am spus că el devenise la 17 ani o adevărată vedetă literară în România, încât ziarele se ocupau de prezența lui la o șezătoare, un alt ziar scria că este în pragul unei căsătorii. Erau picanterii specifice și literaturii. Faptul că ziarele acordau atenție chiar și unor amănunte din biografia autorului demonstrează că era o persoană care suscita mult interes și multă agitație în jurul său. O să vedeți acolo multe lucruri în această expoziție.

La Darabani el nu a fost doar profesorul meu, al generației mele, ci al câtorva generații de elevi, dar a fost de fapt și profesorul profesorilor din Darabani, a fost profesorul lumii din Darabani. Ce a lăcat el moștenire? Le-a inoculat o idee care circula, dar care pentru noi era nouă, fiind atât de izolați aici, și anume ideea că trebuie hrănit nu doar trupul, ci trebuie hrănit și sufletul. Iar lectura cea mai bună pentru suflet este lectura cărților. El spunea că nu putem spera să devenim învingători în această lume dacă nu suntem informați, dacă nu cunoaștem bine domeniul în care lucrăm. El este un învingător, cine îl citește cu atenție, cine îi cunoaște viața, va recunoaște că dincolo de încercări, dincolo de tragedia omului, există o operă, există o prestație valoroasă și care rămâne pentru cei avizați, pentru cei sinceri, o moștenire care va dăinui¹.

---

¹ <https://stiri.botosani.ro/stiri/cultura/dupa-aproape-50-de-ani-lucian-valea-quotpatriarhulquot-poezilor-botosaneni-se-intoarce-in-nord-quotin-darabani-m-am-reintalnitu-mine-insumi-quot-video.html> (accesat la data de 10.09.2023).

Lucian Valea al Ardealului

VASILE NETEA

Versurile sale ample și dinamice, scăpărătoare și fierbinți, smulse din geamătul gliei obidite, rostite de o voce puternică și captivantă, au emoționat adânc.

La o vârstă când Coșbuc și Octavian Goga, și chiar Mihai Eminescu, se luptau încă din greu cu influența lui Alecsandri sau a lui Bolintineanu și abia pătruseră la revista lui Iosif Vulcan, Lucian Valea e autorul a două volume de versuri tipărite, desfășurând în același timp și o apreciabilă activitate ziaristică în coloanele ziarelor „Tribuna” din Brașov și „Ardealul” de la București. Vom insista puțin asupra primei culegeri de versuri ale d-lui Valea, „Mătăanii pentru fata ardeleană”, tipărită în 1941 de către gruparea poetică „Zarathustra” de la Buzău - culegere pe care o considerăm mai mult un fel de caiet liric remarcabil totuși prin siguranța și vigoarea versificației și prin acea *Rugăciune din Ardeal* care prevestea cu atâta certitudine apariția și împlinirea tumultuoasă a unui aprig poet protestant:

*Toarnă-mi, Doamne-n inimă alean
Și credința crește-mi-o Ineu
De pe frunte ia-mi stigmatul greu
Ca să plâng destinul ardelean.*

Acestui destin îi sunt închinete cele mai bune poezii din recentul său volum „Întoarcerea lângă pământ”, apărut la Brașov, dârzenia și clocotul din filele sale ispitind pe numeroși cronicari literari să-l apropie de Lucian Valea direct din umbra marelui Goga. În prima poezie din „Întoarcerea lângă pământ” poetul ne destăinuiește chinurile zămislirii cărții sale.

*Am zidit la ea ca-ntr-o cetate
Zi de zi, să-i crească împlinirea.
Și de-ascult aud în vers cum bate
Inima, tânjind nemărginirea.*

*E-un hrisov pe care-l scriu cu sânge,
Mărturie dreaptă pentru mâine,
Ce-i dacă visarea mi s-o frânge?
Graiu-mi dârz prin dânsa va rămâne.*

Poetul se prezintă apoi pe sine într-un grav și lapidar „Autoportret”:

*Eu sunt plămada a sute țărani
Ce mi-au turnat viața lor în sânge:
Veninul ei mă arde și mă strânge
Și mă înalță falnic peste ani.*

*Eu sunt din glasul vremilor desprins,
Năvalnic tunet bubuind spre mâine.
Nu sunt cenușa arsă ce rămâne,
Sunt foc din focul sângelui aprins.*

*Nu-i graiul meu cu care strig și gem,
Nu-i viața mea ce-o risipesc prin ani.
Eu sunt plămad-a sute de țărani
Îndrăgostit de slovă și blestem.*

Acesta e Lucian Valea, noul poet al Ardealului și oricine ca citi „Autoportretul” său ca și versurile din „Străbunul”, din ciclul „Întoarcerea lângă pământ”, ciclul care a dat numele întregului volum – își va putea da ușor seama că, într-adevăr, apropierea și uneori chiar și comparația cu poezia

---

Vasile NETEA

---

poezia lui Octavian Goga nu e de loc îndrăzneță, Lucian Valea izbutind să se realizeze în tonurile cele mai grave și mai profunde¹.

Iarși despre Lucian Valea

Cele câteva rânduri scrise de noi acum două săptămâni pentru a semnala – odată cu apariția volumului „Întoarcerea lângă pământ” – ivirea unui nou poet al Ardealului, au avut darul de a stârni ieșirea unuia din cronicarii paginii a doua a ziarului „Timpul”.

„Se exagerează – afirmă confratele nostru – atunci când crede că poezia tânără prin reprezentanți de seama unui Lucian Valea poate să fie oarecum reabilitată. Pentru că nu e destul – ni se spune mai departe – să fii ardelean, să scrii sau să faci *Mătăanii pentru fata ardeleană* și în același timp să izbutești și în poezie. De aceea - și acum începe dojenirea noastră – rândurile d-lui Vasile Netea publicate în ultimul număr al „Vremii” prin care ni se trâmbițează cu o îndrăzneală riscantă „un nou poet al Ardealului”, ni se par ostentativ de gratuite; Valea nu poate să apară drept „poet al Ardealului”, ci numai un tânăr ardelean care versifică manierist pe Goga sau Coșbuc. Încheiem cu o invitație la obiectivitate, convinși fiind că serviciile de amicării nu îndreptățesc exagerări, fie ele chiar pitorești”.

Am reprodus în întregime nota cronicarului de la „Timpul” pentru ca astfel cititorii noștri să poată avea sub ochi toate obiecțiunile provocate de rândurile incriminate și, totodată, pentru a se vedea – o, nu din orgoliu sau dintr-un prea accentuat spirit boiemic – că nu voim să rămânem datori cu nimic. În primul rând ținem să precizăm că nu „amicăria” cu elevul de la Brașov – pe care abia l-am văzut de două-trei ori, în trecut, pe la unele șezători literare – ne-a inspirat rândurile de apreciere care au îngrijorat atât de mult pe confratele nostru. La mijloc e o convingere cu desăvârșire obiectivă, – convingere pe care suntem bucuroși că o putem evidenția încă o dată.

Într-adevăr, într-o vreme când atâția tineri ardeleni, și chiar și unele elemente mai în vârstă, cred că sunt suficiente câteva nume proprii, câteva aluzii și câteva imprecășii vijelioase pentru a crea o poezie, pe care – după împletiturile de oțel ale lui Octavian Goga poate că nici Andrei Mureșanu nu ar mai iscăli-o – d-l Lucian Valea se detașează în mod categoric de mulțimea acestor versificatori inoportuni, dăruindu-ne o poezie căreia, pe lângă un vibrant conținut patriotic, nu-i lipsește nici atributul valorii estetice. Sentimentului robust domnia-sa știe să-i dea transformarea artistică, sensul estetic, singurul care îl poate duce la biruința frumosului. Da, da, Lucian Valea e unul din foarte pușinii tineri care au izbutit în aceste vremuri să-și creeze un stil și o expresie proprie în atât de dificila poezie patriotică.

Că nu toate poeziile din „Întoarcerea lângă pământ” sunt vrednice de laudă sau că „Mătăanii pentru fata ardeleană” nu trebuiau tipărite? De acord. Care poet însă, chiar și dintre cei mai remarcabili, și în primul rând însușii Octavian Goga, nu are și bucăți a căror înlăturare nu ar dăuna prin nimic semnificației legate de numele său? De ce dar poeziile mai puțin reușite ale tânărului stihitor de la Brașov să depășească în importanță pe cele care, într-adevăr, fac din Lucian Valea un poet demn de întreagă atenția noastră. Lucian Valea versificator manierist după George Coșbuc? O astfel de afirmație dovedește în mod concludent că cronicarul de la „Timpul” nici n-a deschis măcar „Întoarcerea lângă pământ” în care, dacă se găesc unele ecouri din Octavian Goga – provocate însă de identitatea sentimentului, nu de neputința expresiei – nu se găsește o singură poemă în care să vibreze duhul poetului țărânimii. Cizelându-și versul cu o severă strictețe bărbătească, cea menită să deschidă pârție largă sugestiei, d-l Lucian Valea, iluminat de sacra chemare a poetului, ne dă o nouă cântare a pătîmirii noastre în care chiotul durerii ardeleni și fulgerul nădejdiei se întrupează în strofe de o răscolitoare dărzenie. Nu cităm. Trimitem la carte. Trimitem, în special, la cele două cicluri: *Autoportret* și *Întoarcerea lângă pământ*. Prin poeziile din aceste două cicluri, Valea își merită cu prisosință elogiul de a fi considerat „un nou poet al Ardealului”. Un poet al Ardealului cântat de Andrei Mureșanu, de Ștefan O. Iosif, de Octavian Goga, de Aron Cotruș.

Invitației la obiectivitate noi îi răspundem printr-o invitație la onestitate și la lectură².

---

¹ *Vremea*, București, Anul XIV, 1942, nr. 670, p. 6.

² *Ibidem*, nr. 672, p. 11.

Cununații din Sângeorz-Băi în anii 1884-1885

ALEXANDRU DĂRĂBAN

Registrele confesionale de stare civilă au fost introduse în Transilvania spre sfârșitul secolului al XVII-lea și începutul secolului al XVIII-lea de către cultele romano-catolic și reforma¹.

Registrele parohiale de stare civilă au reprezentat un instrument deosebit, în principal, în ceea ce privea evidența populației. Administrația timpurilor de atunci a exercitat o influență continuă asupra modului de conducere a acestor registre dându-se dispoziții legale în acest sens privind consemnarea nașterilor, botezurilor, căsătoriilor și deceselor. La 1773 împărăteasa Maria Tereza a decretat un „Regulament de recrutare”, capitolul III al acestuia fiind dedicat registrelor parohiale și obligațiile preoților privind completarea acestora².

La sfârșitul secolului al XVIII-lea forul bisericesc greco-catolic de la Blaj a tipărit registre parohiale de stare civilă pe care le-a repartizat parohiilor subordonate, fiind tipărite în limba română. La început s-au folosit caracterele chirilice, trecându-se apoi la scrierea cu caractere latine³.

Datorită presiunii statului, registrele de stare civilă au cunoscut o îmbunătățire continuă, astfel că în anul 1850, de exemplu, în registrul cununaților a apărut o rubrică nouă privitoare la starea cununaților (june, văduvi)⁴.

Timp de peste trei secole, registrele parohiale de stare civilă au fost singurele instrumente a fenomenului de stare civilă, fiind documentele de care se foloseau instituțiile statului pentru dovedirea stării civile ale persoanei⁵.

În cele ce urmează ne vom opri asupra Registrelor parohiale de stare civilă ale parohiei greco-catolice din Sângeorz-Băi, matricula cununaților în perioada 1884-1885. Pentru a fi mai ușor accesibile informațiile am decis utilizarea următoarei numerotări:

1 = numele, prenumele și statutul cununaților

2 = luna și ziua cununiei

3 = locul nașterii, strada și numărul casei

4 = confesiunea

5 = etatea (vârsta) cununaților, statutul lor de celibi sau văduvi.

6 = numele, prenumele, locuința și statutul părinților

7 = numele, prenumele, religia, locuința și statutul martorilor:

---

¹ Valentin Istrate, „Colecția registrelor de stare civilă. Registre parohiale”, în *Angustia*, Sfântu Gheorghe, 1998, nr. 3, p. 371.

² *Ibidem*, p. 372; Liviu Moldovan, Înregistrarea de către biserici a botezaților, cununaților și înmormântărilor în Țările Române în secolele XVIII – XIX, în *Populație și societate. Izvoare de demografie istorică*, vol. III, ..., p. 137.

³ *Ibidem*.

⁴ Mircea Brie, *Familie și societate în nord-vestul Transilvaniei (a doua jumătate a secolului XIX – începutul secolului XX)*, Oradea, Editura Universității Oradea, 2008, p. 40.

⁵ Istrate, *Colecția...*, p. 373.

Alexandru DĂRĂBAN

---

a) la învoirea liberă; b) la cununia însăși.

8 = preotul care a săvârșit cununia

9 = vestirea de trei ori și când? dacă au fost dispensați și de la care împiedicări?

1884**I**

1. **Luca Jarda** – june ostaș de plugar, **Ana Oanea** – fată căzută de plugar.
2. 25 februarie.
3. - mirele: născut în Sângeorgiu, Peste apă, nr. 209.
- mireasa: născută în Sângeorgiu, Lângă drum, nr. 440.
4. ambii de confesiune greco-catolică.
5. - mirele: 24 ani; mireasa: 23 ani; ambii celibi.
6. – Larion Jarda (Hodu) și Mărina, plugari.
- George Oanea și Irina, plugari.
7. a) Iacob Anton și Andron Șorobetea.
b) Iosif Marica cu soția Maria, plugari.
8. Silviu Sohorca, administrator parohial greco-catolic.
9. Vestirea de 3 ori: 3, 10 și 11 februarie, fără impedimente, cu dispensa oficiului vicarial nr. 170 din 21 februarie¹.

II

1. **Ioan Sohorca** – june civil de plugar, **Maria Haliță** – jună de plugar.
2. 5 mai.
3. - mirele: născut în Sângeorgiu, Între uliți, nr. 95.
- mireasa: născută în Sângeorgiu, Lângă drum, nr. 308.
4. ambii de confesiune greco-catolică.
5. - mirele: 23 ani; - mireasa: 18 ani; ambii celibi.
6. - orfan.
- mama: Nastasia Solovăstru Haliță, văduvă.
7. a) Maxim Haliță și Vasile Condrea Larionesi.
b) Maxim Budurleanu, executor regesc în Năsăud, văduv și Laura Sohorca, preoteasă.
8. Silviu Sohorca, administrator parohial greco-catolic.
9. Vestirea de 3 ori: 27 aprilie, 4 și 5 mai, fără impedimente, cu dispensa oficiului vicarial nr. 208 din 1 mai².

III

1. **Procopiu Buia** – june civil de plugar, **Ioana Condrea Larionesi** – jună de plugar.
2. 19 mai.
3. - mirele: născut în Sângeorgiu, Valea Borcut, nr. 467.
- mireasa: născută în Sângeorgiu, Pe Rogină, nr. 295.

---

¹ Serviciul Județean al Arhivelor Naționale Bistrița-Năsăud (SJANB-N), fond Registrele parohiale de stare civile, Oficiul parohial greco-catolic Sângeorz-Băi, Matricula cununaților nr. 612, anii 1884-1911, p. 1-2, poz. 17.

² *Ibidem*, poz. 18.

Cununații din Sângeorz-Băi în perioada anilor 1884-1885

---

4. ambii de confesiune greco-catolică.
5. - mirele: 24 ani; - mireasa: 24 ani; ambii celibi.
6. - Maxim Buia și Docia, soția sa.
- Ion C. Larionesi și Irina, soția sa.
7. a) Gavril Buia, căsătorit, greco-catolic și Calistru Mihăilă, văduv.
b) Ștefan Buia cu soția Ioana.
8. Silviu Sohorca, administrator parohial greco-catolic.
9. Vestirea de 3 ori: 27 aprilie, 4 și 5 mai, fără impedimente, cu dispensa oficiului vicarial nr. 210 din 1 mai¹.
10. - mirele: 88 ani; - mireasa: 88 ani.

IV

1. **Ieremie Andressi** – văduv plugar, **Raveca Gagea** – fată fecioară de plugar.
2. 7 iunie.
3. - mirele: născut în Sângeorgiu, Valea Borcut, nr. 427.
- mireasa: născută în Sângeorgiu, Între uliți, nr. 3.
4. ambii de confesiune greco-catolică.
5. - mirele: 29 ani; - mireasa: 22 ani; mirele văduv, iar mireasa celibă.
6. - mama: Mădălina Andressi, văduvă.
- Isac Gagea și Melania, soția sa.
7. a) Ioan Achim Andressi și Miron Ciociu, căsătoriți.
b) Miron Ciociu cu soția Paraschiva.
8. Silviu Sohorca, administrator parohial greco-catolic.
9. Vestirea de 3 ori: 25, 29 mai și 1 iunie, cu dispensa oficiului vicarial nr. 228 din 6 iunie².

V

1. **Calistru Mihăilă** – văduv, plugar, **Eugenia Nițiu** – văduvă de plugar.
2. 17 iulie.
3. - mirele: născut în Sângeorgiu, Între uliți, nr. 46.
- mireasa: născută în Sângeorgiu, Lângă drum, nr. 677.
4. ambii de confesiune greco-catolică.
5. - mirele: 64 ani; văduv; - mireasa: 48 ani, văduvă.
6. - văduv.
- văduvă.
7. a) Vasile Condrea Larionesi și Gavrilă Buia.
b) Precup Dumitrașcu cu soția Melania.
8. Silviu Sohorca, administrator parohial greco-catolic.
9. Vestirea de 3 ori: 27 aprilie, 4 și 11 mai, fără impedimente, cu dispensa nr. 267 din 17 iulie³.

VI

1. **Maxim Șorecău** - văduv, plugar, **Iftinia Lupșor** – jună de plugar.
2. 24 iulie.

---

¹ *Ibidem*, poz. 19.

² *Ibidem*, poz. 20.

³ *Ibidem*, poz. 21.

Alexandru DĂRĂBAN

---

3. - mirele: născut în Sângeorgiu, Valea Borcut, nr. 411.
- mireasa: născută în Sângeorgiu, Între uliți, nr. 61.
4. ambii de confesiune greco-catolică.
5. - mirele: 23 ani, văduv; - mireasa: 18 ani, celibă.
6. - tata: Costan Șorecău, plugar.
- mama: Csenia, văduvă.
7. a) George Ruști și Vasile Flore.
b) Terente Ionel cu soția Maria.
8. Silviu Sohorca, administrator parohial greco-catolic.
9. Vestirea de trei ori: 6, 11 și 13 iulie, fără impedimente, cu dispensa nr. 269 din 17 iulie¹.
10. - mirele: 87 ani; - mireasa: 82 ani.

VII

1. **Procopiu (Paramon) Gagea** – văduv, plugar, **Elisaveta Jarda** – fată de plugar.
2. 24 iulie.
3. - mirele: născut în Sângeorgiu, Pe Rogină, nr. 339.
- mireasa: născută în Sângeorgiu, Între uliți, nr. 132.
4. ambii de confesiune greco-catolică.
5. - mirele: 25 ani, văduv; - mireasa: 29 ani, celibă.
6. - la mire nu este menționat niciunul dintre părinți.
- mireasa: orfană.
7. a) Ilie Mecicu, căsătorit și Maxim Budurleanu, cancelist pensionat, văduv.
b) Ioan Al Buii cu soția Maria, greco-catolici.
8. Silviu Sohorca, administrator parohial greco-catolic.
9. Vestirea de 3 ori: 27 iulie, 3 și 10 august, fără impedimente, cu dispensa nr. 280 din 11 septembrie².

VIII

1. **Nechita Siminic** – june de plugar, **Raveca Musteția (Musteață)** – fată de plugar.
2. 13 septembrie.
3. - mirele: născut în Sângeorgiu, Peste apă, nr. 166.
- mireasa: născută în Sângeorgiu, Lângă drum, nr. 73.
4. ambii de confesiune greco-catolică.
5. - mirele: 24 ani; - mireasa: 25 ani, ambii celibi.
6. - la mire: tata Ștefan Siminic, plugar.
- la mireasă: mama Matroana Musteția (Mustață), văduvă.
7. a) Maței Buia și Alexandru Șpaimoc, căsătoriți.
b) Dănilă Flore cu soția Eudochia.
8. Silviu Sohorca, administrator parohial greco-catolic.
9. Vestirea de 3 ori: 31 august, 7 și 10 septembrie, cu impediment ord. III afin, cu dispensa nr. 282 din 14 septembrie³.

---

¹ *Ibidem*, poz. 22.² *Ibidem*, p. 3-4, poz. 23.³ *Ibidem*, poz. 24.

Cununații din Sângeorz-Băi în perioada anilor 1884-1885

IX

1. **Ioan Buia** – june de plugar, **Maria Marica** – văduvă de plugar.
2. 19 septembrie.
3. - mirele: născut în Sângeorgiu, Pe Rogină, nr. 337.
- mireasa: născută în Sângeorgiu, Peste apă, nr. 194.
4. ambii de confesiune greco-catolică.
5. - mirele: 25 ani, celib; - mireasa: 33 ani, văduvă.
6. - tata: Iacob Buia, plugar și morar.
- văduvă.
7. a) Roman Ruști și Casian Ioachim, plugari.
b) Dănilă Flore și soția Eudochia.
8. Silviu Sohorca, administrator parohial greco-catolic.
9. Vestirea de 3 ori: 31 august, 7 și 10 septembrie, cu impedimente ord. III afin, cu dispensa oficiului vicarial nr. 282 din 14 septembrie¹.

X

1. **Teofan Puițeu** – văduv, plugar, **Gacea Flore** – fată de plugar.
2. 20 septembrie.
3. - mirele: născut în Sângeorgiu, Valea Borcut, nr. 135.
- mireasa: născută în Sângeorgiu, Lângă drum, nr. 688.
4. ambii de confesiune greco-catolică.
5. - mirele: 40 ani, văduv; - mireasa: 39 ani, celibă.
6. - mama mirelui: Ileana Puițeu, fată căzută.
- mireasa: orfană.
7. a) Ilie Haliță și Dănilă Flore.
b) Ilie Haliță cu soția Tecla.
8. Silviu Sohorca, administrator parohial greco-catolic.
9. Vestirea de 3 ori: 22. 29 iunie și 6 iulie, fără impedimente, cu dispensa nr. 284 din 12 septembrie².

XI

1. **Iacob Grosu (Buta)** – june de țigan fierar, **Susana Adam** – fată căzută de țigan fierar.
2. 25 octombrie.
3. - mirele: născut în Leșu, nr. 451.
- mireasa: născută în Sângeorgiu, Peste apă. Nr. 449.
4. ambii de confesiune greco-catolică.
5. - mirele: 23 ani; - mireasa: 19 ani, ambii celibi.
6. - mama mirelui: Gafta Grosu, văduvă, locuiește în Sângeorgiu.
- mireasa: orfană.
7. a) Ioan Grosu Buta, fierar, țigan din Sângeorgiu și Maxim Budurleanu, cancelist pensionat, văduv.
b) Ioan Lăcătușiu cu soția Saveta, țigan fierar, din Sângeorgiu.

---

¹ *Ibidem*, poz. 25.² *Ibidem*, poz. 26.

Alexandru DĂRĂBAN

---

8. Silviu Sohorca, administrator parohial greco-catolic.
9. Vestirea de 3 ori: 29 septembrie, 5 și 12 octombrie, fără impedimente, cu dispensa nr. 294 din 23 octombrie¹.
10. - mirele: 87 ani; - mireasa: 83 ani.

XII

1. **George Ursu** – june de țigan fierar, **Irina Ciobotariu** – jună de țigan de sat.
2. 27 octombrie.
3. - mirele: născut în Nepos, nr. 153.
- mireasa: născută în Sângeorgiu, Peste apă. Nr. 654.
4. ambii de confesiune greco-catolică.
5. - mirele: 23 ani; - mireasa: 22 ani, ambii celibi.
6. - tatăl mirelui: Ioan Ursu, fierar, din Nepos.
- tatăl miresei: Vasile Ciobotariu.
7. a) Larion Bota din Nepos și Demian Capra din Sângeorgiu.
b) George Ciobotariu cu soția Eudochia, țigan fierari din Sângeorgiu.
8. Silviu Sohorca, administrator parohial greco-catolic.
9. Vestirea de 3 ori: 28 septembrie, 5 și 12 octombrie, fără impedimente, cu dispensa nr. 295 din 23 octombrie².

XIII

1. **Cassian Cristureanu** – june de plugar, **Saveta Andressi** – jună de plugar
2. 27 octombrie.
3. - mirele: născut în Sângeorgiu, Peste apă, nr. 184.
- mireasa: născută în Sângeorgiu, Pe Rogină. Nr. 318.
4. ambii de confesiune greco-catolică.
5. - mirele: 23 ani; - mireasa: 28 ani, ambii celibi.
6. - mama mirelui: Iftinia Cristureanu.
- Ariton Andressi și Ana, soția sa.
7. a) Simion Suciu din Măgura și Larion Hodu Jarda, văduv.
b) Miron Ciociu cu soția Paraschiva.
8. Silviu Sohorca, administrator parohial greco-catolic.
9. Vestirea de 3 ori: 20, 26 aprilie și 3 mai, fără impedimente, cu dispensa nr. 181 din 25 mai³.

XIV

1. **Ioan Adam** – fecior de țigan, **Saveta Pădure** – fată căzută de țigan.
2. 22 noiembrie.
3. - mirele: născut în Sângeorgiu, Peste apă, nr. 449.
- mireasa: născută în Sângeorgiu, Pe Rogină. Nr. 447.
4. ambii de confesiune greco-catolică.
5. - mirele: 23 ani; - mireasa: 22 ani, ambii celibi.

---

¹ *Ibidem*, poz. 27.² *Ibidem*, poz. 28.³ *Ibidem*, poz. 29.

Cununații din Sângeorz-Băi în perioada anilor 1884-1885

- 6. – ambii orfani.
- 7. a) Ioan Buta Grosu și Anton Albu Lăcătușiu.
b) Toader Dorolianu și Nastasia Băiașiu.
- 8. Silviu Sohorca, administrator parohial greco-catolic.
- 9. Vestirea de 3 ori: 26 aprilie, 3 și 5 mai, fără impedimente, cu dispensa nr. 193 din 30 mai¹.
- 10. - mirele: 87 ani; - mireasa: 86 ani.

În 1884 au avut loc 14 cununii, perechile fiind toate de confesiune greco-catolică. Cununiile au fost săvârșite în totalitate de preotul Silviu Sohorca, administratorul parohial greco-catolic al Sângeorzului. În ceea ce privește statutul cununaților au fost situații când ambii cununați erau văduvi (1 caz), cinci cazuri de mire văduv, două cazuri de mireasă văduvă. Toate cununiiile s-au făcut cu dispensă aprobată de oficiul vicarial de la Năsăud, fiind și două cazuri de impedimente (grade de rudenie mai depărate). Se pot observa cazuri când unul sau ambii cununați sunt orfani. În ceea ce privește părinții sunt șapte cazuri cu mame văduve și un caz cu tatăl văduv. În ceea ce privește locul nașterii cununaților, sunt două cazuri când mirii sunt din alte sate, unul din Leșu, iar celălalt din Nepos, ceilalți fiind toți născuți în Sângeorgiu. Cununiile s-au făcut în majoritate între familii de români plugari, cu excepția a trei cazuri de familii de țigani fierari. Sunt cazuri când apare noțiunea de „fată căzută” care avea sensul că „fata căzută” era fata cu onoarea pătată, fie avea un copil din flori, fie a avut o relație cu un bărbat și comunitatea știa despre asta. Sau, altfel spus, nu mai era fată „mare” (virgină). Opusul „fetei căzute” era „fata în păr” (cu sens de fată virgină)².

1885

I

- 1. **Maxim Pop** – june ostaș de plugar, **Maria Nicolai** – jună de plugar.
- 2. 2 februarie.
- 3. - mirele: născut în Sângeorgiu, Strada principală, nr. 471.
- mireasa: născută în Sângeorgiu, Strada principală, nr. 267.
- 4. ambii de confesiune greco-catolică.
- 5. - mirele: 24 ani; - mireasa: 20 ani; ambii celibi.
- 6. - Clement Pop și Gacea, soția lui.
- Leon Nicolai și Eugenia, soția lui.
- 7. a) Ilie Sfrenguș și Petre Șorecău.
b) Vasile Măriuș și soția Saveta.
- 8. Silviu Sohorca, administrator parohial greco-catolic.
- 9. Vestirea de 3 ori: 18, 25 ianuarie și 1 februarie, fără impedimente, cu concesiunea oficiului vicarial nr. 38 din 29 ianuarie³.

II

- 1. **Nechita Baci** – văduv, plugar, **Maria Gagea** – fată căzută de plugar.
- 2. 2 februarie.

---

¹ *Ibidem*, p. 5-6. poz. 30.

² Mulțumim pentru aceste informații d-nei Claudia Septimia Sabău, doctor în istorie și d-lui Vlad Popovici, doctor în istorie, din cadrul Universității „Babeș-Bolyai” Cluj-Napoca.

³ *Ibidem*, p. 3-4, poz. 1.

Alexandru DĂRĂBAN

---

3. - mirele: născut în Nepos, conscriș Sângeorgiu, nr. 248.
- mireasa: născută în Sângeorgiu, Peste Someș, nr. 248.
4. ambii de confesiune greco-catolică.
5. - mirele: 37 ani, văduv; - mireasa: 29 ani, celibă.
6. - nu apare la niciunul dintre ei numele părinților.
7. a) Gavrilă Gagea și Leonte Gagea, căsătoriți.
b) Leonte Gagea și soția Senia.
8. Silviu Sohorca, administrator parohial greco-catolic.
9. Vestirea de 3 ori: 18, 25 ianuarie și 1 februarie, fără impedimente, cu dispensa nr. 7 din 29 ianuarie¹.

III

1. **Leon Bolfă** – june ostaș rezervă de plugar, **Ioana Cordoș** - fată de plugar.
2. 5 februarie.
3. - mirele: născut în Sângeorgiu, Pe Rogină, nr. 467.
- mireasa: născută în Sângeorgiu, Strada principală, nr. 340.
4. ambii de confesiune greco-catolică.
5. - mirele: 21 ani; - mireasa: 20 ani, ambii celibi.
6. - mama: Dochia Bolfă măritată a doua oară după Maței Alexi.
- Alexandru Cordoș și Ana, soția lui.
7. a) Nistor Pop și Vasile Rebreanu.
b) Gavrilă Alexi și soția Senia.
8. Silviu Sohorca, administrator parohial greco-catolic.
9. Vestirea de 3 ori: 18, 25 ianuarie, și 1 februarie, cu impediment gr. VI ori II de afin, cu dispensa nr. 56/18 din 28 ianuarie².

IV

1. **Costan Mureșianu** – fecior, zilier. **Maria Flore** – fată căzută de plugar.
2. 5 februarie.
3. - mirele: născut în Tractul Surduc.
- mireasa: născută în Sângeorgiu, Peste Someș, f. n.
4. ambii de confesiune greco-catolică.
5. - mirele: 30 ani; - mireasa: 34 ani, ambii celibi.
6. - ambii sunt orfani.
7. a) Cifor Flore și Maxim Budurleanu.
b) Cifor Flore și soția Docia.
8. Silviu Sohorca, administrator parohial greco-catolic.
9. Vestirea de 2 ori: 25 ianuarie și 1 februarie, fără impedimente, cu dispensa nr. 39 din 29 ianuarie³.

V

1. **Ioan Varvari** – june civil de plugar, **Saveta Buia** – jună de plugar.

---

¹ *Ibidem*, poz. 2.

² *Ibidem*, poz. 3.

³ *Ibidem*, poz. 4.

Cununații din Sângeorz-Băi în perioada anilor 1884-1885

---

2. 7 februarie.
3. - mirele: născut în Sângeorgiu, Pe Rogină, nr. 453.
- mireasa: născută în Sângeorgiu, Strada principală, f. n.
4. ambii de confesiune greco-catolică.
5. - mirele: 27 ani; - mireasa: 25 ani, ambii celibi.
6. - mama: Melania Varvari, văduvă.
- mama: Cătălina Buia, văduvă.
7. a) Leon Nicolai și Maxim Buia, plugari.
b) Alexandru Mărcuș cu soția Tecla.
8. Silviu Sohorca, administrator parohial greco-catolic.
9. Vestirea de 3 ori: 18, 25 ianuarie și 1 februarie, fără impedimente, cu concesiune nr. 99 din 5 februarie¹.

VI

1. **Vincentiu Dărăban** – june ostaș de plugar, **Teodosia Rebrianu** – fată căzută de plugar.
2. 7 februarie.
3. - mirele: născut în Sângeorgiu, Între uliți, nr. 50.
- mireasa: născută în Sângeorgiu, Peste Someș, f. n.
4. ambii de confesiune greco-catolică.
5. - mirele: 26 ani; - mireasa: 34 ani, ambii celibi.
6. - Toader și Pelagia, soția lui, plugari.
- tata: Vasile Rebrianu, văduv.
7. a) Nistor Pop și Maxim Alexi, plugari, căsătoriți.
b) Gavrilă Cosma Berciu cu soția Cătălina.
8. Silviu Sohorca, administrator parohial greco-catolic.
9. Vestirea de 3 ori: 18, 25 ianuarie și 1 februarie, fără impedimente, cu dispensa f. n. și fără dată².

VII

1. **Ștefan Lupșor** – june civil de plugar, **Pelagia Puițeu** (Sohorca) – jună de plugar.
2. 7 februarie.
3. - mirele: născut în Sângeorgiu, Între uliți, nr. 95.
- mireasa: născută în Sângeorgiu, Între uliți, nr. 135.
4. ambii de confesiune greco-catolică.
5. - mirele: 23 ani; - mireasa: 20 ani, ambii celibi.
6. - tata: Scridon Lupșor, văduv.
- tata: Simion Sohorca.
7. a) Nistor Pop și Iacob Varvari, plugari.
b) Vasile Șpaimoc cu soția Ana.
8. Silviu Sohorca, administrator parohial greco-catolic.
9. Vestirea de 2 ori: 25 ianuarie și 1 februarie, fără impedimente, cu dispensă f. n.³.

---

¹ *Ibidem*, poz. 5.

² *Ibidem*, poz. 6.

³ *Ibidem*, p. 4-5, poz. 7.

Alexandru DĂRĂBAN

VIII

1. **Costan Jarda** – june ostaș de plugar, **Maria Șpaimoc** – jună de plugar.
2. 9 februarie.
3. - mirele: născut în Sângeorgiu, Strada principală, nr. 112.
- mireasa: născută în Sângeorgiu, După Cormaia, nr. 347.
4. ambii de confesiune greco-catolică.
5. - mirele: 26 ani; - mireasa: 20 ani, ambii celibi.
6. - Larion Jarda și Angelina, soția sa.
- Tănase Șpaimoc și Todora, soția sa.
7. a) Terente Ionel și Alexa Strugariu.
b) Pantelimon Oanea cu soția Pelagia.
8. Silviu Sohorca, administrator parohial greco-catolic.
9. Vestirea de 3 ori: 18, 25 ianuarie și 1 februarie, cu impediment ord. VII consângeni, cu dispensă nr. 67/40 din 29 ianuarie¹.

IX

1. **Ioan Anisie** – june de plugar, **Ioana Bădeu** – fată de plugar.
2. 18 aprilie.
3. - mirele: născut în Sângeorgiu, Pe Tabără, nr. 274.
- mireasa: născută în Sângeorgiu, Peste apă, f.n.
4. ambii de confesiune greco-catolică.
5. - mirele: 23 ani; - mireasa: 26 ani, ambii celibi.
6. - Mitrofan Anisie și Titiana, soția sa, plugari.
- tata: Ioan Bădeu, văduv.
7. a) Nistor Pop și Iacob Anton.
b) Simion Anisie suci în Rodna, greco-catolic și soția Rosa, romano-catolică.
8. Silviu Sohorca, administrator parohial greco-catolic.
9. Vestirea de 3 ori: 25 ianuarie, 1 și 8 februarie, fără impedimente, cu dispensă nr. 150 din 15 aprilie².

X

1. **Eliseu Partene** – june civil de plugar, **Ileana Haliță** – jună de plugar.
2. 9 mai.
3. - mirele: născut în Sângeorgiu, Peste Someș, nr. 260.
- mireasa: născută în Sângeorgiu, Strada principală, f.n.
4. ambii de confesiune greco-catolică.
5. - mirele: 29 ani; - mireasa: 20 ani, ambii celibi.
6. - tata: Vasile Partene, plugar, căsătorit.
- mama: Gacea Haliță, văduvă.
7. a) Petre Partene și Maxim Lupșor.
b) Grigore Neamțiu cu soția Ana.
8. Silviu Sohorca, administrator parohial greco-catolic.

---

¹ *Ibidem*, poz. 8.² *Ibidem*, poz. 9.

Cununații din Sângeorz-Băi în perioada anilor 1884-1885

---

9. Vestirea de 3 ori: 12, 19 și 26 aprilie, fără impedimente, cu dispensă nr. 171 din 8 mai¹.

XI

1. **Gherasim Nicolai** – june civil de plugar, **Nastasia Mihoc** – jună de plugar.
2. 9 mai.
3. - mirele: născut în Sângeorgiu, Strada principală, nr. 378.
- mireasa: născută în Sângeorgiu, Între uliți, nr. 44.
4. ambii de confesiune greco-catolică.
5. - mirele: 23 ani; - mireasa: 19 ani, ambii celibi.
6. - Leon Nicolai și Eugenia, soția sa, plugari.
- orfană.
7. a) Maxim Budurleanu, cancelist pensionat, văduv și Iacob Anton, căsătorit.
b) Alexandru Mărcuș și soția Tecla, plugari.
8. Silviu Sohorca, administrator parohial greco-catolic.
9. Vestirea de 3 ori: 26 aprilie, 3 și 5 mai, fără impedimente, cu dispensă nr. 172 din 8 mai².

XII

1. **Dumitru Răzvanță** – june de plugar, **Maria Nițiu** – fată de plugar.
2. 26 mai.
3. - mirele: născut în Sângeorgiu, Peste Someș, nr. 546.
- mireasa: născută în Sângeorgiu, Strada principală, f. n.
4. ambii de confesiune greco-catolică.
5. - mirele: 26 ani; - mireasa: 23 ani, ambii celibi.
6. - mama: Iftinia Răzvanță, văduvă.
- orfană.
7. a) Anton Lica și Toma Răzvanță, căsătoriți.
b) Anton Lica și soția Cătălina.
8. Vasile Pop, capelan.
9. Vestirea de 3 ori: 10, 14 și 17 mai, fără impedimente, cu dispensă nr. 182 din 25 mai³.

XIII

1. **Larion Miron** – june civil de pensionar, **Cătălina Mărcuș** – jună de plugar.
2. 28 mai.
3. - mirele: născut în Sângeorgiu, Peste Someș, nr. 122.
- mireasa: născută în Sângeorgiu, Strada principală, nr. 376.
4. ambii de confesiune greco-catolică.
5. - mirele: 29 ani; - mireasa: 17 ani, ambii celibi.
6. - Simion Miron și Eugenia, soția sa, plugari.
- tata: Eliseu Mărcuș, plugar.
7. a) Roman Georgeș și Filip Miron, căsătoriți.
b) Filip Miron și soția Paraschiva.

---

¹ *Ibidem*, poz. 10.

² *Ibidem*, poz. 11.

³ *Ibidem*, poz. 12.

Alexandru DĂRĂBAN

---

8. Silviu Sohorca, administrator parohial greco-catolic.
9. Vestirea de 3 ori: 20, 26 aprilie și 3 mai, fără impedimente, cu dispensa nr. 181 din 25 mai¹.

XIV

1. **Alexandru Ianoșiu (Ianăș)** – june civil de plugar, **Nastasia Gabor** – jună de plugar.
2. 31 mai.
3. - mirele: născut în Sângeorgiu, Strada Taberei, nr. 380.
- mireasa: născută în Sângeorgiu, Între uliți, f. n.
4. ambii de confesiune greco-catolică.
5. - mirele: 23 ani; - mireasa: 24 ani, ambii celibi.
6. - orfan.
- Maxim Gabor, căsătorit, plugar.
7. a) Chiror Ianoșiu și Iacob Anton, căsătoriți.
b) Pantelimon Oanea și soția Pelagia.
8. Silviu Sohorca, administrator parohial greco-catolic.
9. Vestirea de 3 ori: 26 aprilie, 3 și 5 mai, fără impedimente, cu dispensă nr. 193 din 30 mai².

XV

1. **Anchidim Cârцу** – june de plugar, **Paraschiva Ciociu** – văduvă de plugar.
2. 13 iulie.
3. - mirele: născut în Sângeorgiu, Valea Borcut, nr. 605.
- mireasa: născută în Sângeorgiu, Valea Borcut, f.n.
4. ambii de confesiune greco-catolică.
5. - mirele: 25 ani, celib; - mireasa: 38 ani, văduvă.
6. - tata: Irimie Cârцу, plugar.
- nu este trecută nici o mențiune.
7. a) Maxim Budurleanu, cancelist pensionat, văduv și Alexandru Arman, celib de 26 ani.
b) Solomon Haliță, profesor în Galați, celib și Elisabeta Marica, preoteasă, văduvă, greco-ortodoxă.
8. Silviu Sohorca, administrator parohial greco-catolic.
9. Vestirea de 2 ori: 11 și 12 iulie, cu dispensa de a treia vestire, fără impedimente afară de butul miresei, cu dispensă nr. 261 din 11 iulie³.

XVI

1. **Nichifor Mare** – june de plugar, **Raveca Cărbune** – jună de plugar.
2. 8 august.
3. - mirele: născut în Feldru, Ulița Gagi, nr. 147.
- mireasa: născută în Sângeorgiu, Între uliți, nr. 105.

---

¹ *Ibidem*, poz. 13.

² *Ibidem*, p. 5-6, poz. 14.

³ *Ibidem*, poz. 15.

Cununații din Sângeorz-Băi în perioada anilor 1884-1885

---

4. ambii de confesiune greco-catolică.
5. - mirele: 25 ani; - mireasa: 20 ani, ambii celibi.
6. - tata: Toader Mare din Feldru.
- Leonte Cărbune și Sofia, soția lui.
7. a) Filip Oanea Pop și Iacob Anton (Puciu), căsătoriți.
b) Constantin Grapini și soția Sofia din Șanț.
8. Silviu Sohorca, administrator parohial greco-catolic.
9. Vestirea de 3 ori: 10, 14 și 17 mai, fără impedimente, cu dispensă nr. 209 din 2 august¹.

XVII

1. **Emanuel Miron** – june ostaș de plugar, **Raveca Anton (Puciu)** – fată de plugari.
2. 12 noiembrie.
3. - mirele: născut în Sângeorgiu, Peste Someș, nr. 260.
- mireasa: născută în Sângeorgiu, Strada principală, nr. 730.
4. ambii de confesiune greco-catolică.
5. - mirele: 24 ani; - mireasa: 19 ani, ambii celibi.
6. - Simion Miron și Eugenia, soția sa.
- tata: Iacob Anton (Puciu), plugar.
7. a) Maxim Budurlean, cancelist pensionat, văduv și Nistor Pop, plugar.
b) Filip Miron cu soția Paraschiva, plugari.
8. Silviu Sohorca, administrator parohial greco-catolic.
9. Vestirea de 3 ori: 18, 25 octombrie și 1 noiembrie, fără impedimente, cu dispensă nr. 213 din 9 noiembrie².

XVIII

1. **Ioan al George** – văduv, plugar, **Saveta Andressi** – fată căzută de plugar.
2. 12 noiembrie.
3. - mirele: născut în Sângeorgiu, Pe Rogină, nr. 444.
- mireasa: născută în Sângeorgiu, Strada principală, nr. 393.
4. ambii de confesiune greco-catolică.
5. - mirele: 36 ani, văduv; - mireasa: 26 ani, celibă.
6. - tata: Iacob al George, plugar.
- Vlase Andressi și Sofronia, soția lui.
7. a) Ioan L. Pop, văduv, greco-catolic și Maței Puițeu, căsătorit.
b) Dănilă Haliță și soția Mădălina, plugari.
8. Silviu Sohorca, administrator parohial greco-catolic.
9. Vestirea de 3 ori: 25 octombrie, 1 și 7 noiembrie, fără impedimente, cu dispensă nr. 244 din 10 noiembrie³.

XIX

1. **Emanoil Pop** – june de plugar, **Teodora Dărăban** – jună de plugar.

---

¹ *Ibidem*, poz. 16.

² *Ibidem*, poz. 17.

³ *Ibidem*, poz. 18.

Alexandru DĂRĂBAN

---

2. 19 noiembrie.
3. - mirele: născut în Sângeorgiu, Valea Borcut, nr. 619.
- mireasa: născută în Sângeorgiu, Strada principală, nr. 621.
4. ambii de confesiune greco-catolică.
5. - mirele: 28 ani; - mireasa: 23 ani, ambii celibi.
6. - ambii orfani.
7. a) Ilie Sfrengu și Ioan L. Pop, plugari.
b) Ilie Alexi și soția Pelagia.
8. Silviu Sohorca, administrator parohial greco-catolic.
9. Vestirea de 3 ori: 1, 7 și 8 noiembrie, fără impedimente cu dispensă nr. 266 din 18 noiembrie¹.

În 1885 au avut loc 19 cununii, perechile fiind toate de confesiune greco-catolică. Cununiile, în număr de 18, au fost săvârșite de preotul Silviu Sohorca, administratorul parohial greco-catolic al Sângeorzului, iar una de capelanul Vasile Pop. În ceea ce privește statutul cununaților au fost două cazuri de mire văduv, un caz de mireasă văduvă și trei mirese „fete căzute” Toate cununiile s-au făcut cu dispensă aprobată de oficiul vicarial de la Năsăud, fiind și două cazuri de impedimente (grade de rudenie mai depărate). Vestirea cununii se făcea în mod obișnuit de trei ori, dar în acest an au fost trei cazuri când s-a făcut numai de două ori. Se pot observa cazuri când unul sau ambii cununați sunt orfani, în acest an fiind trei orfani și patru orfane. În ceea ce privește părinții sunt trei cazuri cu mame văduve și trei cazuri cu tatăl văduv. În două cazuri nu este trecută nici o mențiune. În ceea ce privește locul nașterii cununaților, sunt trei cazuri când mirii sunt din alte localități, unul din Feldru, altul din Nepos, iar unul născut în Tractul Surduc fără să fie specificat numele localității. Cununiile s-au făcut toate între familii de români plugari.

---

¹ *Ibidem*, poz. 19.

Băile de la Sângeorzul român

Este o comună fruntașă între Năsăud și Rodna Veche. Dispune de 5 izvoare de apă minerală, excelentă pentru morburile de stomac și intestine. Conține, între altele și puțină cantitate de radiu. Din această pricină sunt cercetate de multă lume de pretutindenea. E regretabil că conducerea actuală nu e la înălțime. Administrația lasă mult de dorit, mai ales în privința curățeniei și igienei. De mulți ani o ținea în chirie Societatea „Hebe” care se îngrijea de tot confortul. Anul acesta, cu ajutorul deputatului dr. Oanea, a reziliat contractul comuna și a luat-o în administrare proprie. Cu preluarea a luat și sarcinile societății, care fac 2 milioane, sumă pe care comuna Sângeorzul român, - care ceste proprietara acestor băi - n-o va putea solvi nicicând.

Anul trecut vizitatorii au fost 790. În anul acesta, până acuma, au fost 364. Între persoanele care au stat aici pomenim următoarele: d-na dr. Cupu - Seliște, căpitan Iliescu Gheorghe - Sibiu, pr. Căpitan Filimon Gavrilă - Târgu Mureș, locotenent Drăgan Virgil - Cluj, I. Câmpean - Moreni (Prahova), Boar Traian - Cluj, Băjenariu Teodor - Pitești, dr. Nestor Laurențiu - Cluj, dr. Scriban Sever - Bistrița, G. Moroian - profesor Cluj, Anton Domide - Cluj, dr. Drăgan - prof. univ. Cluj, locotenent Călușer Teodor - Târgu Mureș, Prof. Bota - Sighet, A. Mureșan - Cluj, Victor Motogna - Dej, căpitan M. Zăgreanu - Sighet, Maria dr. Șerban - București, Lucreția Lupan - Iași, Alexandru Ciura - Cluj, d-ra veronica Rus - Bistrița, Teodor Cotuțiu - Cluj, dr. S. Tăpălagă - Rodna, Ciprian Rusu - profesor Dej, dr. Iosif Boca - Reteag, dr. S. Moldovan - Beclean, dr. Laurențiu Oanea - București, dr. Pop Niculae - Cluj, dr. Pop Alexandru - Cluj, d-na Onișor - Bârlad, Eugen Pantea - Cluj, dr. Andrei Bugnariu - Cluj, Gherman Traian - director Blaj, Sever Groze - Herina, pr. I. Bârlea - profesor Sighet, căpitan Grigore Bălan - Bistrița, colonel Scheint - Bistrița, prof. Dima Gheorghe - Cluj, Alexandru Baba - protopop Alba Iulia, Titus Bădelată - Suceava, dr. Tripon - Cluj, dr. Pop Vasile - Cluj, dr. Mureșanu cu doamna - Iași, văduva Pop cu două fete - directoare la Școala Normală din Bârlad și alții¹.

Băile Sângeorz, jud. Năsăud

Vilele Dărăbau, Dr. Scridon villák

¹ Cuvântul, București, Anul III, 1927, nr. 834, p. 2.

PERIOADA INTERBELICĂ – MARI DIFICULTĂȚI ȘI SUCCESE ROMÂNEȘTI

DORIN DOLOGA

Perioada interbelică a fost cea mai dură perioadă din istoria României. În această perioadă România a trebuit să efectueze unificarea administrativă, monetară, legislativă, a căilor ferate, a armamentului.

România întregită reunea în cadrul ei administrația românească a Vechiului Regat, cea austriacă a Basarabiei, maghiară a Transilvaniei și rusească a Basarabiei. Totodată, pe teritoriul României întregite existau tot atâtea sisteme și practici legislative.

În ceea ce privește sistemul monetar, pe teritoriul României întregite circulau lei românești, coroane austro-ungare și ruble rusești. Statul Român a trebuit să preschimbe coroanele austro-ungare și rublele rusești în lei. Acest lucru a costat Statul Român 5,5 miliarde de lei (din care 4,3 miliarde lei pentru coroanele austro-ungare și 1,2 miliarde lei pentru rublele rusești). În anul bugetar 1920/1921 cheltuielile bugetare erau de 7,4 miliarde de lei, ceea ce ne arată dimensiunea efortului financiar depus de Statul Român. Inflația era una uriașă. Dacă la începutul războiului masa monetară era de 0,5 miliarde de lei, la sfârșitul acestuia circulau 4,6 miliarde de lei (din care emisiunile germane prin Banca Generală Română efectuate de autoritățile de ocupație erau de 2,1 miliarde de lei)¹. Finanțarea războiului și a unificării monetare s-a făcut prin emisiuni inflaționiste. Dacă în anul 1913 un leu aur echivala cu un leu curent, în anul 1925 un leu aur echivala cu 42,9 lei curenți². În anul 1923 un franc francez se schimba pentru 13 lei, un franc elvețian pentru 40 de lei, un dolar american pentru 206 lei, iar o liră sterlină pentru 950 de lei³.

Unificarea monetară avea loc pe fondul unei situații financiare extrem de dificile a Statului Român. În timpul Primului Război Mondial România a contractat împrumuturi externe pentru plata armamentului și muniției cumpărate din străinătate. Datoria publică externă era de 1.400 milioane franci aur către Franța, 26 milioane de lire sterline către Anglia, 47,7 milioane de dolari către S.U.A., 185 de milioane de lire către Italia⁴. După Primul Război Mondial țările creditoare au solicitat României rambursarea datoriei externe. În anul 1923 Anglia a încheiat un acord separat cu S.U.A. în privința achitării datoriei sale, lăsându-i pe ceilalți aliați să se descurce cum pot cu Washingtonul. În anul 1925 S.U.A. a solicitat României începerea negocierii datoriei sale, deși România era cel mai mic debitor al S.U.A.⁵.

La aceasta se adaugă datoria externă a României ca țară succesoare a imperiilor austro-ungar și rus, care se cifra la 72 milioane franci aur, 64,4 milioane de dolari, 2227,8 milioane franci elvețieni și 1,8 milioane florini olandezi⁶.

În anul 1921 datoria externă ajunsese la 27 de miliarde de lei, adică 5 miliarde de dolari (la paritatea oficială de 5,18 lei/1 USD)⁷. Dacă ne raportăm la faptul că în anul 1920 Produsul

---

¹ Bogdan Murgescu, *România și Europa. Acumularea decalajelor economice (1500-2010)*, Iași, Editura Polirom, p. 223.

² *Ibidem*, pp. 223, 224.

³ *Evoluția economică a României (1859-1947)*.

⁴ Petrișor Peiu, *Cum s-a făcut România Mare ? Șocul 1918*.

⁵ Adrian Pătrușcă, „Din ură față de un rival închipuit, Titulescu a trădat România”, în Dan Andronic (coordonator), *Evenimentul Istoric*, 2019, Nr. 19, p. 69, 70.

⁶ Petrișor Peiu, *op. cit.*

⁷ *Ibidem*.

Dorin DOLOGA

Intern Brut (P.I.B.) al României era de 12 miliarde de dolari¹, ne dăm seama de mărimea datoriei care împovăra România.

În ceea ce privește căile ferate, exista o mare diversitate. Provenind de la patru administrații diferite de cale ferată, liniile aveau caracteristici tehnice și de dotare diferite, ecartamentele erau de trei tipuri (îngust, normal și larg), iar numărul tipurilor de șină de cale ferată a crescut de la 7 la 47. Dacă în anul 1916 existau 964 locomotive și 26.329 vagoane, în 1918-1919 existau 265 locomotive și 8.400 vagoane în stare de circulație².

O situație dificilă se întâlnea și în domeniul militar, unde exista o mare varietate a modelelor de armament. În perioada 1922-1924 în dotarea Armatei Române se aflau 10 modele de puști, 9 modele de mitraliere și 5 modele de puști mitraliere³. În înzestrarea Armatei Române se aflau până și puști japoneze, capturate de la trupele bolșevice rusești.

Integrarea teritoriilor care anterior aparținuseră Austro-Ungariei și Rusiei a avut loc în condițiile unor considerabile pierderi umane și distrugerii materiale cauzate de război.

Pierderile umane din Vechiul Regat cauzate de lupte s-au ridicat la 335.000 de morți și dispăruți, la care se adaugă 650.000 de civili morți din cauza epidemiilor de tifos și gripă spaniolă⁴. Dacă se adaugă deficitul de peste 400.000 de nou-născuți în timpul războiului, se ajunge la un deficit total de 14 % față de populația antebelică, deficit depășit în Europa doar de Serbia (și Muntenegru) cu 31,3 % și Rusia cu 18,5 % (unde pierderile au fost cauzate de războiul mondial și de războiul civil)⁵.

Distrugerile și pierderile materiale din Vechiul Regat au fost considerabile, fiind evaluate la 31 de miliarde de lei aur, despăgubirile primite fiind de doar 3 miliarde de lei aur. Dacă avem în vedere faptul că valoarea producției anuale a Vechiului Regat era înainte de război de 1,8-2 miliarde de lei aur, înseamnă că în doi ani de război întreaga muncă depusă în Vechiul Regat timp de 16 ani a fost anulată⁶. Autoritățile de ocupație au rechiziționat și transportat din Vechiul Regat 1.140.809 tone produse petroliere, 2.600.000 tone produse cerealiere, 1.400.000 bovine, 1.000.000 porcine, 6.400.000 ovine, lemn, sare, cărbune, tutun, furaje, piei, 12.000 de tone de utilaj industrial, 167 locomotive, 13.165 vagoane⁷.

După Primul Război Mondial România s-a confruntat cu scăderi ale producției economice mai mari în comparație față de alte țări din regiune. Astfel, producția cerealiară pe cap de locuitor a României era în 1921-1925 de numai 67,6 % față de nivelul mediu din 1901-1913, în timp ce în Bulgaria nivelul era de 72,1 %, iar în Iugoslavia de 80,4 %. Producția industriei prelucrătoare era în România în anul 1921 de doar 47,2 % față de anul 1913, în timp ce în Ungaria era de 64 %⁸.

Situația a fost agravată de pierderea rezervelor de aur – 105 tone aur, în valoare de 315 milioane lei aur⁹. Este vorba despre tezaurul românesc evacuat în Rusia la presiunea guver-

---

¹ Victor Axenciuc, *Produsul Intern Brut al României 1862-2000. Serii statistice seculare și argumente metodologice*.

² Constantin Nicolescu, *Transporturile și comunicațiile în Armata Română*, Secția Asigurare Tehnico-Economică a Presei și Tipăriturilor Ministerului Apărării Naționale, București, 1992, pp. 172, 173.

³ Dan C. Rădulescu, „Politica militară a Statului Român între anii 1922-1924”, în Ilie Ceaușescu (coordonator) *File din istoria militară a poporului român. Studii*, vol. 8, București, Editura Militară, 1980, p. 49.

⁴ Ilie Ceaușescu (coordonator principal), *România în anii Primului Război Mondial*, vol 2, București, Editura Militară, 1987, p. 698.

⁵ Bogdan Murgescu, *op. cit.*, p. 222.

⁶ Ilie Ceaușescu (coordonator principal), *op. cit.*, p. 697.

⁷ Bogdan Murgescu, *op. cit.*, p. 222, Ilie Ceaușescu (coordonator principal), *op. cit.*, p. 696.

⁸ Bogdan Murgescu, *op. cit.*, p. 225.

⁹ *Ibidem*, p. 222.

Perioada interbelică – mari dificultăți și succese românești

---

nului țarist. Aceasta a fost o operațiune premeditată de furt.

Desigur, reîntregirea României a adus și câștiguri. Populația României s-a dublat, ea crescând de la 7,7 milioane de locuitori la 15,7 milioane de locuitori. Potențialul economic a sporit și s-a diversificat. Această creștere a numărului locuitorilor și a potențialului economic nu a putut fi valorificată imediat, din cauza dezorganizării vieții economice.

În ceea ce privește Transilvania, dintre românii mobilizați în armata austro-ungară 83.853 au căzut pe câmpurile de luptă sau au dispărut. Pagubele materiale suferite de comunele românești din Transilvania s-au ridicat la suma de 285.598.471 de lei¹. Aceștia li se adaugă cei care și-au pierdut viața din cauza epidemiilor de tifos și gripă spaniolă.

Comuna Sângeorz Băi a suferit și ea pierderi umane și pagube materiale însemnate.

Un număr de 156 de locuitori din comuna Sângeorz-Băi au murit sau au dispărut în timpul luptelor². La aceste pierderi se adaugă civilii care și-au pierdut viața din cauza epidemiilor de tifos și gripă spaniolă.

Pagubele materiale suferite de comuna Sângeorz-Băi în Primul Război Mondial au fost de 412.452 de lei³. Dacă ne referim la faptul că bugetul de venituri al comunei Sângeorz-Băi din acea perioadă erau de circa 200.000 de lei, înseamnă că pagubele materiale au anulat veniturile comunei Sângeorz-Băi pe doi ani de zile.

După Primul Război Mondial s-a reușit cultivarea suprafețelor arabile de la Sângeorz-Băi deoarece acestea erau oricum destul de reduse. În schimb numărul animalelor s-a diminuat drastic datorită rechizițiilor pentru armata austro-ungară. Astfel, în anul 1921 la Sângeorz-Băi existau doar 39 de cai și 123 de iepe, acestea fiind animale de tracțiune și prin urmare importante în ceea ce privește muncile agricole și transportul lemnului și numai 3 vieri și 89 scroafe⁴, porcinele fiind indispensabile în ceea ce privește asigurarea hranei, mai ales a cărnii necesară în timpul iernii.

Toate aceste dificultăți au făcut ca realizarea unificării să fie o reușită excepțională. Mai mult de atât, românii nu se recunosc în istorie și nu au încredere în ei înșiși. Chiar și victoriile sunt privite de români ca niște aranjamente oneroase.

În realitate puține țări s-au confruntat cu probleme atât de mari pe care au reușit să le depășească, așa cum a fost cazul României în perioada interbelică. Marea șansă a României au fost aceea că a avut mari personalități, așa cum erau regina Maria și Ionel Brătianu, altfel România ar fi dispărut ca stat. Fără elite un popor moare sau intră în marginalizare istorică. Problema României a fost aceea că elitele sale au fost reduse numeric, fiind reprezentate de un număr restrâns de personalități.

Faptul că românii au reușit să unifice teritoriile naționale, să le administreze, a fost un lucru absolut remarcabil, cu atât mai mult cu cât o bună parte din timp în istorie au fost administrați de alții. Succesul obținut nu a fost rezultatul nici a unui aranjament dezavantajos, nici al unui salvator străin, ci a fost unul al nostru, al românilor. Marea realizare nu a fost doar una de prestigiu, ci una care constituie baza existenței noastre istorice. Națiunea română nu putea rămâne națiune și nici măcar popor, în afara propriului stat.

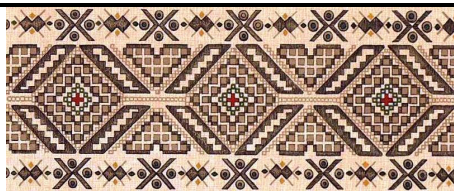
¹ *Gazeta Bistriței*, Bistrița, 1923, Anul III, Nr. 7, p. 1.

² Dorin Dologa, „Sângeorz Băi și Unirea de la 1 Decembrie 1918”, în *Pisanii Sângeorzene*, Anul VII, 2018, Nr. 12 (76), p. 25.

³ Alexandru Dărăban, „Raportul privind contribuția comunei Sângeorgiul Românesc la Primul Război Mondial”, în *Pisanii Sângeorzene*, Anul IX, 2020, Nr. 12 (100), p. 22.

⁴ Dorin Dologa, „Aspecte privind agricultura în localitatea Sângeorz Băi în perioada 1919-1929”, în *Pisanii Sângeorzene*, Anul VIII, 2019, Nr. 2 (78), p. 23.

RESTITUIRI

Din istoria despărțirii bisericii orientale de cea apuseană

MAXIM POP

Istoricul maghiar Majláth în opera sa „Geschichte der Magyaren”, tom I, pag. 30, pune întrebarea: „Oare ce urmări ar fi avut trecerea maghiarilor la biserica orientală”? În răspuns zice: „urmările ar fi fost necalculabile”.

Analog cu acesta putem pune și noi întrebarea: „Oare care ar fi urmările, când toți românii ar fi uniți în credință”? tot analog putem și răspunde, că „urmările ar fi necalculabile”, mai ales pe lângă tenacitatea cea mare a poporului românesc în cele bisericești și religioase.

Nu voim a detalia acele urmări, ci le lăsăm unei pene mai dextere, unei capacități mai probate, unui spirit mai pătrunzător și unei judecăți mai agere; și ne mulțumim a face o privire fugitivă asupra istoriei dezbinării bisericii orientale de cea apuseană.

Chestiunea – după a noastră convingere – e destul de interesantă și ar merita un studiu mai profund, mai ales după ce se scrie, că la noi se ocupă puțini oameni înadins cu atari chestiuni și nu mulți au cunoștințe mai ample despre decursul acelei dezbinări.

Cea mai mare parte a scriitorilor noștri reduc actul dezbinării la ambiția patriarhilor din Constantinopol în genere și a lui Fotie în special, pe când lucrul – obiectiv privit – stă altcum.

Nu se poate nega că ambiția lor încă a contribuit mult la dezbinare. Însă tot așa de tare trebuie să afirme orice cunoscător de lucru, cum că cauzele au fost cu mult mai multe și chiar așa de puțin a fost Fotie singur autorul dezbinării – în sens strict – cum a fost și Luther singur autorul sciziunii cunoscute sub numirea de Reformă. Precum se datează începutul

---

Maxim POP

---

așa numitei reforme din timpurile cu mult mai înainte de Luther, chiar așa e de a se căuta și începutul bisericii orientale de cea apuseană în timpurile cu mult mai înainte de Fotie, care în actul dezbinării a fost – după a noastră convingere – aceea ce a fost Luther în actul așa numitei reforme.

A cunoaște procesul actului de dezbinare de la prima urzire și până la ducerea lui în îndeplinire este lucrul interesant în genere și, în special, cu mult mai interesant pentru noi românii care suntem împărțiți între ambele biserici. Apoi dacă alții, care nu au soarta noastră și pe care această chestiune nu-i atinge atât de tare ca pe noi, o afla atât de importantă, cât consulta toate izvoarele istorice referitoare la ea, fac studii de dieci de ani și scriu opere de multe tomuri: oare pentru noi să nu fie de interes a o cunoaște mai de aproape? Și dacă nu se află între ai noștri – cel puțin încât știm noi – oameni care să facă studii de viață din această chestiune însemnată, oare să nu încercăm a face aceasta barem după rezultatele obținute de alții? răspunsul credem că e destul de clar și scopul acestor șiruri nu este altul.

Vom trata dar decursul dezbinării amintite mai sus astfel cât întreg studiul îl vom împărți în două părți. Partea primă se va extinde de la Constantin Marele și până la patriarhul Fotie, iar partea a doua va trata evenimentele din timpurile acestui patriarh până la dezbinarea totală. Fiindcă între multele cauze ce au produs dezbinarea se numără și eresurile și alte certuri religioase, de aceea partea primă o vom subîmpărți în mai multe perioade, după mișcărilor religioase care le caracterizează.

Partea I **De la Constantin Marele până la Fotie**

a) Timpul dezbinării donatiste

Începutul dezbinării se datează – cel puțin în embrionul ei – de la Constantin Marele, primul împărat creștin. Dânsul a voit să fie monarh în înțelesul strâns al cuvântului. Acesta era lucru greu la Roma, centrul păgânismului antic, de care erau legate toate suvenirele republicane. Pentru ca să frângă definitiv cu amândouă și să fie împiedicat în activitatea sa pentru biserică și întărirea monarhiei s-a decis a-și muta reședința din Roma.

La început să fi voit a-și fonda o cetate pentru reședința pe țărmurile Asiei Mici între Ilir și Troia, însă sau la mandatul divin sau în urma unui vis și-a ales vechiul Bizanț. Acesta trecuse prin multe catastrofe. Pe timpul lui Cicerone a fost cetate liberă însemnată. Vespasian a despuiat-o de libertate. Caracalla i-a dat drepturile avute. Soldații împăratului Galien au prădat-o, însă dânsul a reedificat-o. În războiul lui Constantin cu Liciniu, Bizanțul i-a făcut opoziție și s-a supus numai după ce a fost învinsă flota lui Liciniu și i s-a tăiat toată comunicația. Atunci a trebuit să decadă foarte tare.

La alegerea acestui lucru a contribuit mult poziția lui lângă mare între două părți a lumii, acomodată pentru a se ridica prin comerț și a comunica din el cu provinciile mai ușor, cum și de a se apăra contra atacurilor inamice ale perșilor și goților – cu o climă sănătoasă, în un ținut atrăgător. În 11 mai 330 s-a inaugurat cu mari ceremonii¹ noua Romă. Așa a numit Constantin noua cetate, alții însă până când trăia el au numit-o după numele lui: Constantinopol. Roma nouă se distingea de cea veche numai prin aceea că în dânsa n-a fost nici un templu, nu s-a făcut nici un sacrificiu păgânesc, ci a fost o cetate curat creștinească, crucea strălucea în toate străzile².

---

¹ Hergenrother, Plotius, tom I, p. 4 și urm.

² Weisz, Lehrbuch der Weltgeschichte, tom II, p. 245.

Din istoria despărțirii bisericii orientale de cea apuseană

În privința bisericească, Bizanțul înainte de Constantin n-a jucat ceva rol însemnat. Creștini au fost în el și mai înainte, deși nu și-au câștigat ceva renume în istoria bisericii și numai între eretici se amintește Teodot din Bizanț, de profesiune coriariu (dubălar, timar). Coloniștii cei noi au fost însă fără îndoială, dacă nu toți, totuși în majoritate absolută creștini.

Ca episcop a Bizanțului se amintește mai întâi Mitrofan. Fost-a dânsul în viață pe timpul conciliului nicen, nu e constatat. Atâta se știe, cu siguranță, cum că e prima persoană istorică în șirul episcopilor bizantini.

Grecii din timpurile mai târzii știu să arate un catalog a episcopilor bizantini care merge îndărăpt până la Sfântul Apostol Andrei, astfel Mitrofan să fi fost al 23-lea episcop. Acest asert însă nu poate face pretenție a fi privit ca dat adevărat istoric. Însă la făurirea catalogului a dat rivalitatea mai târzie între Roma și Bizanț și ambiția bizantinilor. Sigur e însă cum că după Mitrofan a urmat Alexandru, bărbat nobil și zelos pentru credință. Sub dânsul ar fi înflorit biserica din Constantinopol între împrejurări normale, însă starea lucrului a fost cu totul nefavorabilă pentru înflorirea bisericii și conservarea independenței sale.

Prin strămutarea reședinței de la Roma la Constantinopol s-a pus fundament la o separare mare între orientul și occidentul colosalului imperiu roman, care era adânc zguduit și demult se clătina. Speranțele mari ce s-au pus în noua cetate s-au împlinit numai în parte. Roma nouă n-a putut ajunge la strălucirea Romei vechi, a cărei decădere și corupție a moștenit-o și de care nu s-a putut mântui. Însuși creștinismul, oricât de binefăcător a fost dânsul, fiind încătușat prin despotismul de stat, n-a putut produce acele fructe de care s-a bucurat sora ei. Pe când în Roma veche¹ biserica, după strămutarea reședinței, s-a putut dezvolta mai liber, pe atunci în Roma nouă cu strămutarea reședinței s-a introdus și amestecul împăraților greci în afacerile bisericești și s-a plâsmuit teologia de curte.

Însuși Constantin, deși nu era încă botezat, ba după cum zice unii nici măcar „chemat” (catehumen)², și-a încercat gloria în lucruri teologice. În toată dimineața aduna pe oficialii palatului și le citea și explica din Sfânta Scriptură. El introduse unele conferințe, care le conducea însuși, lucra chiar și teze din sfera științelor teologice, pe care le preda în conferințe. auditorii erau numeroși, pentru că – după cum zice Eusebiu – toți se sileau să audă pe împăratul filosof. Când încheia, urmau aplauze puternice și mijlocul cel mai bun de a câștiga grația împăratului era de a aplauda cât mai tare.

Astfel s-a creat o ceată de amploiați ipocriți care, în numele creștinismului, asupreau pe supuși. tot astfel s-a creat și episcopatul bizantin aulic. Cu iubire de maimuță iubea și sugruma Constantin pe episcopi. Cea mai plăcută era pentru el societatea episcopilor care, adeseori, umpleau anticamerele. Mulți dintre ei erau chemați și la masa împărătească. Pentru aceasta istoricul Eusebiu îl lauda și-l numește împăratul sfânt, preaputernic și plăcut lui Dumnezeu.

Fie însă laudele cum vor fi, scopul lui a fost ca biserica creștină să fie biserică de stat, nu însă biserică liberă în stat liber. Aceasta o recunoaște chiar și Eusebiu când zice în biografia lui Constantin cum că dânsul (Constantin), ca un episcop comun pus de Dumnezeu, convocând sinoade a conlucrat împreună. Faptele lui dovedesc pe deplin asertele lui Eusebiu, ceea ce se poate vedea mai bine din cearta donatiștilor. Aceasta s-a născut în modul următor: după moartea episcopului Mensuriu din Cartagina (312), clerul acelei cetăți, fără de a aștepta venirea episcopilor numiți, au ales de episcop pe diaconul Ce-

---

¹ Hergenrother, l. c.

² Pichler, Geschichte der Kirchlichen Trennung, tom I, p. 47 și urm.

Maxim POP

---

cilian. Pășind acesta cu rigoare în contra unor preoți cărora le încredințase vase sfinte în templul persecuției și pretinzând redarea lor, aceștia împreună cu doi pretendenți la scaunul episcopesc și cu Lucilla¹, o muiere avută, au pășit contra lui Cecilian. Ei l-au acuzat că în timpul persecuției, pe când era diacon, n-a dat mâncare confesorilor care erau în carceră, că însușii este trădător² și s-a ordonat de către un episcop trădător. Convocând episcopii Numidiți (313) i-au provocat să le dea alt cap pentru biserica Cartagenei. Aceștia, întrunindu-se, au citat pe Cecilian și l-au depus sub pretext că a fost ordonat de trădătorul Felix din Aptunga. În locu-i au ales pe casnicul Lucillei, Majorin. Partizanii lui Majorin s-au numit donatiști de la Donat, succesorul lui Majorin.

Auzind împăratul de tulburările acestea a impus lui Cecilian să le aplaneze, chiar și cu atragerea puterii civile. Donatiști au apelat de la proconsul la împărat, care era în Galia, și l-au rugat să le mijlocească acolo judecători. Constantin le-a împlinit rugarea, a trimis pe episcopii din Colonia, Arelat și Autun la Roma, dispunând să meargă acolo și Cecilian cu zece inși din partea sa și tot atâția din partea contrară.

Forul judecătoresc, adică sinodul stătător din pficele Melchiade, 3 episcopi din Galia și 15 din Italia, după cercetare de trei zile, a aflat pe Cecilian de nevinovat. Donatiștii nemulțumiți s-au plâns că nu s-au ascultat de ajuns și au pretins convocarea unui sinod mai numeros. În urma deselor stăruințe a convocat împăratul sinodul de la Arelat 314.

Donatiștii, condamnați și aici, au apelat la împărat care, asemenea i-a de judecat. Cea mai mare parte însă au fost și acum nemulțumiți, ba au afirmat că împăratul a fost preocupat. Acesta, de aici înainte, a pășit cu rigoare în contra lor, le-a luat bisericile și pe mulți i-a exilat. Nici această cură n-a ajutat, din contră murind Majorin, sub următorul său, Donat, au pășit cu toată furia contra catolicilor; pe episcopii lor pe care-i prindeau le tundeau capul, pe cei ce treceau la ei îi botezau și miruiau a doua oară, pe catolici nici nu-i numeau frați și nu aveau nici o comunicare cu ei pentru că sunt păcătoși – cum ziceau ei. De cumva intra un catolic în vreo biserică a lor, îl alungau afară și spălau și locul unde a stat. Cu toate acestea, între dâșii domina beția, desfrâul, sinuciderea și alte vicii. Numărul lor creștea pentru că toți catolicii care nu voiau să se supună pedepselor bisericesti, fugeau la ei, unde cei datori aflau ajutor și sclavii libertate. Mulți au intrat de frică între ei, mai ales după ce și-au început activitatea circumcelionii³. Așa se numea o ceată de fanatici, numiți de către donatiști luptători, care atacau pe catolici ziua pe străzi, iar noaptea intrau în casele lor, le răpeau averile și maltratau pe proprietari. Aceasta se numea zel religios.

Împăratul însă n-a procedat în același mod față de ei, ci mai târziu a conces celor exilați să vină îndărăpt, iar pe episcopii catolici i-a admoniat să sufere cu răbdare creștinească fărădelegile și vătămrile donatiștilor^{4,5}.

b) Timpul arianismului

Pe când se încerca aplanarea tulburărilor donastice, pe atunci se născu o tulburare

---

¹ Lucilla deveni inamica lui Cecilian pentru că a oprit-o de la datina ei de a săruta osemintele unui om a cărui martiriu nu era constat.

² Trădătorii se numesc acei creștini care în timpul persecuției au trădat cartele și alte lucruri sfinte.

³ Numirea de circumcelioni li s-a dat de la datina lor de a umbla cu ceata întreagă în jurul lor (circum) colibelor și cămărilor (cella) țăranilor.

⁴ Dr. J. J. Ritter, Handbuch der Kirchengeschichte ed. Dr. Ennen, tom I, p. 180 și urm. H. G. Wouters, Hist eccl compendium, tom I, p. 176 și urm.

⁵ *Preotul Român*, Gherla, Anul XIII, 1887, nr. 1, p. 18-24.

Din istoria despărțirii bisericii orientale de cea apuseană

---

mai mare. Cauza a fost un eres și autorul lui a fost arie, bărbat cult și talentat, precaut în purtare și capabil de a atrage pe oameni prin lingușiri. Primit în clerul din Alexandria, a fost înaintat la treapta de diacon și după aceea de preot (313). După moartea episcopului Achile spera să fie episcop, însă se alege un oarecare Alexandru. Cu acela veni Arie în disputa despre natura cuvântului. Cine a dat însă și făcutu-s-a cu scop sau numai din întâmplare, nu se poate constata hotărât. Doctrina lui Arie în nucleu a fost că Isus Christos a fost numai om, însă Dumnezeu l-a adoptat de fiu și prin aceasta, din grație, a devenit Dumnezeu. De aici s-au făcut două partide – una catolică și alta ariană.

Era la anul 324 când venise Constantin din războiul în contra lui Liciniu la Nicomidia, spre marea durere a inimii sale, auzi despre dezbinarea din Egipt – pași ca mijlocitor, trimise pe episcopul Ilosiu din Cordoba cu o scrisoare către ambele partide prin care le provoca la unire.

El privea toată afacerea ca o ceartă neînsemnată, însă lucrul era cu mult mai mare decât să se poată aplană prin o notă diplomatică.

Pentru statorirea timpului de serbare a Paștilor, cât și pentru aplanarea acestei certe, s-a decis Constantin a convoca un sinod universal – primul sinod de această categorie. Sinodul s-a deschis la Niceea în Bitinia, în vara anului 325. De față au fost 300, după alții 318 episcopi. Dintre partizanii lui Arie, mai însemnați au fost episcopii: Eusebiu de Nicomidia, după care s-au numit arieni și eusebieni, Maris din Calcedon, Theognis din Niceea, Secundus din Ptolemaida, Theonas din Marmanca.

Sinodul a condamnat învățătura eretică a lui Arie și a explicat mai pe larg articolul credinței despre fiul zicându-se cum că fiul e de-o ființă cu tatăl (consubstantialis), adică Dumnezeu adevărat ca și tatăl. Eusebiu de Nicomidia – deși contra – a subscris deciziile ca să nu fie exilat. Secundus și Theonas, care au pășit pe față pentru învățătura lui Arie, au fost depuși și împreună cu el exilați în Iliria.

După trei luni au fost depuși și exilați și Eusebiu cu Theognis, pentru că au agitat în favoarea arienilor.

Simbolul credinței, după cum s-a statorit în sinod, se numește simbolul nicean și sună astfel: „Credem într-un Dumnezeu tatăl atotputernicul, făcătorul tuturor văzutelor și nevăzutelor. Și întru unul Domn Isus Christos fiul lui Dumnezeu unul născut din tatăl, adică din substanța tatălui, Dumnezeu din Dumnezeu, lumină din lumină, Dumnezeu adevărat din Dumnezeu adevărat, născut nu făcut, de-o ființă cu tatăl prin care toate s-au făcut în cer și pe pământ. Care pentru noi oamenii și pentru a noastră mântuire a descins și s-a întrupat și s-a făcut om și a pățimit și a treia zi a înviat și s-a suit la ceruri, de unde va veni să judece pe cei vii și pe cei morți. Și-ntru Spiritul Sfânt”¹. După aceasta urmează anatemizarea acelor care profesază învățăturile lui Arie.

Zelul cel mare a lui Constantin pentru ortodoxie s-a muiat însă, după cum se zice, la influența surorii sale Constanța și a unui preot arian. După exil de trei ani, Arie, Eusebiu și Theognis s-au reîntors. Cel dintâi a înșelat pe împăratul cu o formulă de credință la părere ortodoxă în care, însă, cuvântul *omousios* l-a înconjurat. Eusebiu și Theognis și-au recăpătat episcopiile.

Până când a trăit Constantin totuși n-au cutezat a ataca direct deciziile sinodului nicean, însă și-au îndreptat atacurile contra capilor bisericilor catolice. Mai întâi căzură victimă Eustatiu, episcopul din Antiohia, episcopul din gaza Askopas și Eutropiu din Adrianopol. După aceea veni rândul lui Athanasiu, piatra de care avea să se frângă arianismul.

Dânsul a însoțit pe episcopul Alexandru din Alexandria la sinodul de la Niceea și după

---

¹ Cf. Wouters, *Comp. historiae ecclesiasticae*, p. 184 și 185.

Maxim POP

---

moartea lui a urmat în scaunul episcopesc – 328. La trei ani după înălțarea sa la demnitatea de episcop, a fost chemat la curte ca să se justifice pentru că a primit episcopia așa tânăr. Împăratul l-a tratat cu toată cuviința. Însă, curând, căzu în dizgrație pentru că n-a voit a primi pe Arie în comuniunea bisericii sale, nici chiar la provocarea împăratului. Scuzându-se Alexandru, că nu poate primi pe Arie în comunitatea bisericească, i-a scris împăratului: „Tu cunoști dorința mea de a primi pe toți câți ceru comunitatea bisericească. De vei face cea mai mică greutate voi lăsa servitorilor mei deloc să te depună și să te alunge din cetate”. Inamicii au câștigat acum teren. Rămânând Alexandru statornic pe lângă propusul său, împăratul i-a impus să se justifice înaintea unui sinod convocat la Cezarea în 334. Athanasiu a declarat sinodul de parțial, însă împăratul i-a impus să se înfățișeze înaintea sinodului în Tyr (335). Aici s-au născocit mai multe crime cu care a fost acuzat. Athanasiu a mers la Constantinopol și s-a plâns în persoană la împăratul; sinodul însă l-a depus și i-a interzis a se reîntoarce la Alexandria. Membrii adunării din Tyr au mers la Ierusalim ca să consacre biserica edificată de Constantin. Cu această ocazie s-a primit Arie în comuniunea bisericească. În urma plânsorii lui Athanasiu împăratul a provocat pe membrii pseudo-sinodului din Tyr să se justifice. Dâșii, lângă punctele de acuzare de mai înainte, au adăugat încă și aceea cum că Athanasiu a amenințat că va împiedica transportul de bucate de la Alexandria la Constantinopol¹. Pe Athanasiu nu l-a înspăimântat nimica. Cu împăratul a vorbit așa liber încât acesta nu a putut suferi limbajul lui și l-a întrerupt mai de multe ori. Athanasiu a încheiat cu cuvintele: „Împărate! Dumnezeu va judeca între mine și între tine”. El a fost exilat în Augusta Trevirilor. Aici l-a primit episcopul Maxim – cu toată oprirea lui Constantin – nu ca pe un exilat, ci ca pe un amic și oaspete. Aici avem una din primele cauze a antipatiei occidentalilor către orientali, deoarece occidentalii priveau pe Athanasiu pe martirul ortodoxiei².

Întru aceea a judecat Dumnezeu între împăratul și Athanasiu, pentru că după exilarea acestuia Arie a mers la Alexandria unde poporul l-a primit rău și era să se revolte. De aici s-a dus la Constantinopol. În o convorbire avută cu împăratul, l-a întrebat pe Arie: „Potu-mă încrede? Ești în adevăr în credința ortodoxă”? Arie i-a arătat simbolul său, formula de mai înainte. Împăratul a privit simbolul și apoi a întrebat: „N-ai alt eres? Poți jura pe acela”? Arie a jurat.

La influența lui Eusebiu, împăratul a impus acuma episcopului Alexandru să-l introducă cu pompă în biserică. Episcopul s-a rugat lui Dumnezeu să înlătore triumful ereticului sau să-l cheme din această viață. Dumnezeu a auzit rugăciunea episcopului. În duminica când era să se facă introducerea, mergând pe cale, a murit Arie rapid.

Cu moartea lui Arie n-au încetat certurile religioase. Pofta de dispute religioase încă a crescut.

Nu mult după Arie, muri și Alexandru. Acum se formară două partide: una a catolicilor, care voiau să ridice în scaunul episcopesc pe Paul, alta a arienilor, care erau pe lângă Macedoniu, bărbat bătrân și expert, însă apărător mare a arianismului. Paul a fost consacrat în biserica Irinei, însă împăratul n-a fost mulțumit cu înălțarea lui la gradul de episcop. La influența arienilor, a fost exilat, scaunul episcopesc însă rămase deocamdată vacant.

În 12 mai 337 muri și împăratul Constantin la Nicomidia. Pe patul morții primi botezul pe care l-a amânat până acum, deoarece avuse de cuget a merge în Palestina și a se boteza în râul Iordan. Botezătorul a fost episcopul arian Eusebiu de Nicomidia.

Biserica orientală l-a pus în numărul sfinților.

---

¹ Ritter, l. c., p. 188.

² Pichler, l. c., p. 66.

Din istoria despărțirii bisericii orientale de cea apuseană

Senatul păgân al Romei l-a numărat între zei¹. Sărbătoarea lui în biserica orientală se serbează în 21 Mai (2 iunie st. n.). Neogrecii îl numesc „asemenea apostolilor”².

După moartea lui Constantin, cei trei fii ai săi au convenit la Sirmiu și au împărțit imperiul. Constant și Constantin au luat apusul, Constanțiu orientul. Sub domnia acestuia arienii au ajuns la predominanță. Îndată s-a ținut un sinod în care Paul a fost depus și Eusebiu de Nicomidia, care acum a doua oară și-a schimbat episcopatul – contra canoanelor – a devenit episcopul capitalei. Paul a fost trimis legat în lanț la Singara în Mesopotamia. Astfel, pe scaunul constantinopolitan ședea cel mai puternic reprezentant a arianismului, pe când catolicii erau lipsiți de capul lor. Aici se și vede cum a devenit episcopia Bizanțului ținută năzuințelor egoiste, cum umblau prelații intriganți să vină în apropierea curții și cum prin purtarea lor mânuiau ei înșiși apa spre moara despotismului mirenesc în afacerile bisericești, care despotism și-a aflat vatra permanentă în Constantinopol³. Eusebiu, ca episcop a capitalei, a repetat nerușinatele acuzații în contra lui Athanasie, care sub scutul lui Constant, s-a reîntors în Alexandria și a adăus învinuiri noi lângă cele vechi. El l-a acuzat și la pontificele Iuliu și la împăratul din apus. Pontificele a aflat pe Athanasie nevinovat, însă eusebieni au pretins convocarea unui sinod. Mai mult de 40 episcopi se adunară în Alexandria și trimiseră a adresă către toți episcopii lumii în care protestară în contra sinodului convocat de Constantin Marele la Tyr.

„Cu ce drept se poate numi un conciliu o adunare prezidată de un oficial de curte, în care au fost de față jandarmi, în care soldații au fost în loc de diaconi în care a vorbit comisarul împărătesc, iar episcopii au tăcut, în care pe oponenți i-ar fi ajuns moartea ori exilul”. Astfel ziseră episcopii în adresa lor.

Pontificele voind a proceda după legile bisericești, a provocat ambele partide să vină la Roma. Athanasie a mers, eusebieni însă, deși au cerut ei conciliu, nu s-au dus, temându-se că acolo va reuși rău cauza, neputându-i apăra Constanțiu. În loc de a merge la Roma, au ținut sinodul în Antiohia la 339, în care au depus pe Athanasie pe baza unui canon, care atunci s-a plăsmuit și care zice cum că un episcop depus prin sinod nu poate să-și ocupe scaunul decât iară pe baza unei concluzii sinodale.

De episcop în Alexandria în locul lui Athanasie au ales pe un Gregoriu, om rabiatic⁴, care a fost introdus cu putere armată și a făcut o mulțime de cruzimi, mai ales față de călugări.

Sinodul convocat de pontificele s-a ținut la anul 342 în Roma. Athanasie a fost declarat nevinovat și primit în comuniunea bisericească.

În acest an muri și Eusebiu, marele apărător a arienilor, neavând fericirea a se bucura îndelung de demnitatea atât de oftată.

Catolicii au adus pe Paul în scaunul său, însă arienii s-au grupat iară pe lângă Macedoniu. Lucrul veni până la vărsare de sânge. Constanțiu era în Antiohia unde se pregătea de război în contra perșilor. Auzind de tulburările din capitală impuse generalului Hermogen să restabilească liniștea și să exileze pe Paul. Partida acestuia însă a rezolvat să întâmpine forța cu forță și dând generalului ordin să scoată cu puterea pe episcop din biserică, partida lui a năvălit asupra ostașilor, a urmărit pe general până la locuința sa, casa au aprins-o, pe el l-a ucis și corpul l-au tras pe străzi până la mare.

Împăratul s-a aprins de mânie, veni în capitală să pedepsească poporul rebel. Pe Paul

---

¹ Pichler, I. C., p. 49.

² *Preotul Român*, Gherla, Anul XIII, 1887, nr. 2, p. 71-75.

³ Cf. Hetgenrother, I. C., p. 311.

⁴ Furios peste măsură.

Maxim POP

---

l-a alungat, cetatea a pedepsit-o cu bani și a sistat spendarea¹ de bucate, concese de tatăl său Pe Macedoniu nu l-a aprobat pentru că a primit alegerea fără aprobarea sa și este împreună vinovat la tumult, totuși i-a conces să rămână în Constantinopol și să aibă biserica în care a fost ales.

Paul, mai târziu, s-a reîntors iară din exil la turma sa. Constanțiu însă a ordonat prefectului pretorial Filip să-l aresteze, iar pe Macedoniu să-l introducă sărbătorește în biserică. Prefectul, prin violență, a pus mâna pe Paul, l-a trimis în patria sa, la Tesalonic, iar pe Macedoniu l-a introdus în biserică².

Împăratul apusean Constant era protectorul catolicilor. El s-a interesat de reintroducerea lui Athanasiu în scaunul său și a mișcat pe fratele său să mijlocească ținerea unui conciliu general.

Conciliul s-a ținut la Sardica, în Dacia, fiind cea cetate așezată între ambele imperii. Trei întrebări avea de dezlegat conciliul:

- a) restabilirea credinței;
- b) cercetarea cauzei celor doi episcopi depuși de Eusebiu;
- c) plânsorile contra arienilor.

La conciliu au participat cam 100 episcopi apuseni și 70 orientali³. După Theodoret au fost 250, după Socrate 300, după Sozomen 300 din apus și 76 din orient⁴.

Fiindcă episcopii apuseni n-au voit a desface de comuniunea cu Athanasiu și soții lui, orientalii au părăsit cetatea și s-au dus la Filipopol în Tracia unde au ținut adunare separați de părinții din Sardica. Conciliul a cercetat din nou cauza lui Athanasiu și a amicilor săi și i-a declarat de nevinovați. eusebieni în însă s-au răzburat prin aceea că au persecutat pe ortodocși.

După conciliul de la Sardica unde, prin canoanele III, IV și VII s-a stabilit dreptul de apelare la Roma contra sentinței oricărui episcop care, altminterlea, era de mult în uz și prin care s-a ridicat un mur de apărare în contra persecuțiilor prin sinoadele ariene, împăratul Constant a înduplecat pe fratele său Constanțiu să suspende ordinele cele aspre emenate contra ortodocșilor, să primească concluziile de la Sardica și să conceadă lui Athanasiu a se reîntoarce în scaunul său la Alexandria.

Când a venit Athanasiu în Alexandria murise Gregoriu, el a fost primit cu bucurie și chiar doi episcopi arieni au trecut în partea lui Athanasiu. Lucrurile însă s-au schimbat pentru că fiind ucis Constant, protectorul catolicilor, și devenind întreg imperiul sub Constanțiu, eusebieni au putut lucra iar după plac. Mai întâi au depus în sinodul din Sirmiu pe episcopul acestei cetăți Fotin. De la Sirmiu s-au dus eusebieni sub conducerea celor doi episcopi și anume a lui Ursaciu de la Lingidun, cetate a Mesiei și a lui valente, episcopul Mursei din Panonia, în Galia unde se afla împăratul și l-au înduplecat să pretindă ca toți episcopii să condamne pe Athanasiu ca pe un om neliniștit și cerbicos⁵. Pontificele Liberiu, succesorul lui Iuliu, ca să înconjure executarea acestui mandat, a rugat pe împăratul să convoace un conciliu la Aquileia și dat ordin legaților săi să nu se demită la nimic înainte de ce se vor condamna învățăturile lui Arie. Sinodul s-a conces și s-a ținut însă la Arelat (354). Împăratul a pretins condamnarea lui Athanasiu. Episcopii n-au fost de părerea împăratului, însă amenințați de el, s-au plecat și însușii legatul pontifical a scris condamnarea. Singur episcopul din Augusta Trevirilor, Paulin, s-a opus cu statornicie, pentru care a fost exilat în

---

¹ Cheltuirea.

² Hetgenrother, l. c., p. 11 și 12.

³ Ritter, l. c., p. 102.

⁴ Wouters, l. c., p. 205.

⁵ Încăpățânat.

Din istoria despărțirii bisericii orientale de cea apuseană

Frigia unde a murit de foame. Pontificele Liberiu, convins de nevinovăția lui Athanasiu, a convocat din nou sinod la Milan, a cărui rezultat a fost și mai rău. La 300 episcopi apuseni și câțiva orientali au participat la sinod, însă n-au putut decide nimica după convingerea lor. Legatul pontifical, diaconul Hilariu, a fost zbiciuit, mai mulți episcopi au fost exilați, între care pontificele Liberiu și bătrânul Hosiu din Cosduba, numit și Athanasiu apuseanul. Provoacăndu-se episcopii la canoane, striga împăratul punând mâna pe sabie: „Voia mea este canon astfel ascultă episcopii sirienii, faceți și voi ca ei sau veți fi exilați ca Athanasiu”. Mai târziu Hosiu fiind debilitat a subscriș un simbol făcut în sinodul de la Sirmiu în 357, în care s-a pronunțat arianismul pe față. după aceea i-a părut rău și înainte de moarte a anatemitat învățătura ariană.

În scaunul episcopesc din Alexandria s-a pus un Georgiu din Capadocia, om mai avar și mai poftitor de sânge ca Gregoriu. Cu putere armată a fost introdus în biserică. Athanasiu abia a avut timp să fugă la monahi. Alexandria a devenit teatrul cruzimilor.

În Constantinopol Macedoniu a persecutat pe catolici, le-a luat averile și bisericile.

Constanțiu a voit să aducă și în apus arianismul la predominare și cu deosebire să câștige pe pontifice pentru condamnarea lui Athanasiu. Confuzia creștea, tirania se înmulțea și persecuția nu avea capăt. Însă în mijlocul persecuțiilor cresc în Orient, ca și în Occident numărul martirilor și chiar în capitală s-a susținut mica dar curajoasă partidă a lui Paul în lupta continuă contra lui Macedoniu.

Acesta, ca și Eusebiu, nu s-a bucurat mult de demnitatea de episcop al capitalei, strămutând fără concesiă împăratului osemintele lui Constantin Marele din biserică apostolilor, s-a făcut un tumult sângeros în cetate. Atât pentru strămutarea, cât și pentru tumultul cauzat s-a indignat împăratul și nu l-a mai protejat. În 360 a fost acuzat în sinodul din Constantinopol cu multe crime și depus. A cincea oară a trebuit acum să fugă din Constantinopol. Un nou renume și-a câștigat ca și cap a numiților macedoneni sau pneutomahi. Numele lui însă dispăre din istorie. El, din invidia contra catolicilor și a arienilor, a combătut dogma despre Spiritul Sfânt declarând cum că Spiritul Sfânt nu este persoană dumnezeiască ca Tatăl și Fiul, ci numai cea dintâi creatură a Fiului¹.

(Va urma)

---

¹ *Preotul Român*, Gherla, Anul XIII, 1887, nr. 3, p. 118-122.

DIN GRANIȚĂ

Dragostea lui Alexandru Odobescu pentru Ardeal

ȘTEFAN LUPU¹

N-a fost brazdă românească de care poporul român s-și fi simțit atât de strâns legată viața cum și-a simțit-o de pământul Ardealului. Pentru neamul nostru, acest ținut a ajuns să fie socotit un pământ sfânt, pentru că aici a fost leagănul poporului român, aici a fost cetatea de apărare a naționalității române și pentru că, dintre toate ținuturile strămoșești, acesta a fost udat cu mai multe lacrimi și stropit cu mai mult sânge de poporul românesc.

Tocmai de aceea n-a fost în cele două principate românești, precum și în regatul român de mai târziu, om cu dragoste de patrie, pe care să nu-l fi stăpânit dorința de a străbate pământul Ardealului, pe întinsul căruia se văd urmele strămoșilor noștri și sub glia căruia odihnesc oasele mucenicilor dreptății noastre și să nu fi povestit, după aceea, celor de acasă, că în satele și orașele ardelenе trăiește o mare parte din poporul român, în sufletul căruia, cu toate chinurile și umilințele, la care a fost supus de stăpânitorii lui, arde dorul de a sfărâma lanțurile robiei și a se uni cu frații săi de peste Carpați.

Unul din scriitorii români care ne-a înfățișat în icoane mișcătoare, atât frumusețea pământului Ardealului, cât și durerea și vrednicia poporului român de aici, a fost Alexandru

¹ Profesorul Ștefan Lupu s-a născut la 29.12.1897 în comuna Rebrîșoara, județul Bistrița-Năsăud. Urmează studiile secundare la Gimnaziul fundațional (grăniceresc) roman greco-catolic (1910-1918). Apoi s-a înscris la Facultatea de Litere și Filosofie a Universității București (1918-1920), ultimii doi ani de facultate urmându-i la Iași (1920-1922). Între 1924-1940 a fost profesor titular la Liceul „Alexandru Odobescu” din Bistrița. În acest timp a desfășurat o activitate intensă ca ziarist profesionist, director, redactor responsabil, semnatar de articole al căror număr e de ordinul sutelor, la ziare precum „Săptămâna” și „Năzuința”; temele predilecte sunt literare, sociale și politice. A fost un pasionat de folclor. A fost membru al Partidului Național Tărănesc. Între 1952-1955 a fost arestat și deportat la Gherla, Canalul Dunăre-Marea Neagră, Jilava, Oradea pentru faptul că a făcut parte din comitetul județean al P.N.Ț. MANIU. La întoarcerea în libertate este acceptat ca bibliotecar și apoi în învățământ, la Școala Medie Mixtă din Bistrița (în prezent Colegiul Național „Liviu Rebreanu”) până la pensionare. A continuat să scrie pe teme de istorie literară, lămurește câteva probleme cu privire la biografia lui Liviu Rebreanu în polemica cu acad. Al. Piru. În 12.07.1973 a trecut în veșnicie la Bistrița (Nicolae Trifoiu și Gabriela Linul, „Doi Năsăudeni - Profesorii Ștefan Lupu - Ștefan Linul”, Cluj-Napoca, Editura Napoca Star, 1999).

Ștefan LUPU

Odobescu.

Acest bărbat, care a deținut demnități înalte în țara noastră, fiind ministru, membru al Academiei Române și profesor universitar și care și-a creat un nume nepieritor prin scrierile sale, și-a iubit neamul și pământul românesc, în toată întinderea lui, din cea mai de timpurie tinerețe.

Născut în București, la 23 iunie 1834, dintr-o familie bogată și distinsă, lui Alexandru Odobescu i s-a dat, din casa părintească începând, o creștere foarte aleasă, cu profesori învățați, unii dintre ei fiind de neam străin. Acest fel de creștere nu l-a împiedicat să cunoască poporul nostru de la sate și să simtă fiorul priveliștilor de la țară.

Luat, în dese rânduri, de tatăl său, colonelul Ion Odobescu, la vânătoare pe Bărăgan, unde a avut prilej să stea de vorbă cu țărani vânători, iubitori de glume și fermecători povestitori, în tovărășia cărora a dormit nopți de-a rândul, îmbătat de mirosul ierburilor, încântat de țârâitul greierilor și fermecat de măreția bolții cerești înstelate, copilul de boieri a fost cuprins de o nemărginită dragoste pentru frumusețea pământului românesc.

După anii de școală, făcuți la Colegiul Sfântul Sava din București, Alexandru Odobescu a fost trimis de părinții săi la Paris, pentru a-și trece bacalaureatul și a-și continua, după aceea, studiile la universitate.

Ajunsese în capitala Franței, tocmai în timpul când se găseau refugiați acolo o mulțime de patrioți români, care conduseră în 1848 mișcarea de deșteptare națională din Muntenia și Moldova. La Paris, ei desfășurau o puternică propagandă pentru poporul român. Cel mai înfocat naționalist dintre ei se arăta a fi Nicu Bălcescu. Stase mult timp în Ardeal, lângă Avram Iancu, cunoscuse deci bine înaltele năzuințe ale conducătorilor poporului român din această țară, fusese însuflețit de eroismul cu care neamul românesc de aici luptase, cei mai mulți cu coase și furci, pentru libertate, încercase să organizeze o mare armată românească, cu care voia să înfăptuiască unitatea noastră politică, așa că vorbele lui despre viitorul națiunii române, erau menite să răscolească în sufletul tinerilor români, aflători la învățătură în Paris, doruri și năzuințe naționale.

În ziua de 15 mai 1851, împlinindu-se trei ani de la măreța adunare de pe Câmpia Libertății din Blaj, Nicu Bălcescu, deși era bolnav, a ținut totuși, la banchetul dat de românii din Paris pentru prăznuirea acestei zile, o cuvântare înflăcărată despre bravura cu care românii ardeleni au dus în 1848, sub conducerea lui Avram Iancu, un război crâncen pentru libertatea întregului neam românesc.

Alexandru Odobescu era de față și asculta cu sfințenie cuvintele marelui patriot român, pe care – după cum a spus el mai târziu – „de copii încă se deprinsese a-l respecta, a-l iubi, a-l admira”¹.

Sufletul său va fi fost, desigur, puternic zguduit, când Nicu Bălcescu, în avântul iubirii sale de țară și neam, și-a revărsat înfocatul său dor pentru libertatea și înălțarea poporului român, în aceste cuvinte întraripate: „Zi de 15 mai 1848! Zi de lumină, de libertate și de mărire română, te pomenim și te serbăm cu drag! Tu minunași lumea și îi arătași că nația română e matură, vrednică de libertate, vrednică de a intra în frăția cea mare a națiilor. În anele românilor altă zi nu strălucește mai frumos decât tine și cea asemenea ție, sora ta iubită, ziua de 11 iunie 1848 a poporului din București. Te pomenim și te serbăm cu drag, o, zi măreață, căci întâiași dată auziram atunci un popor întreg răspunzând celor ce-i vorbeau de unirea Ardealului cu Ungaria, prin această strigare: „Noi vrem să ne unim cu Țara!”

„Minunată destăinuire a lui Dumnezeu, care, în zile așa de sărbătoare populară, vorbește de-a dreptul în inimile aleșilor săi și numai poporul și poezii, acești fii ai inspirației

---

¹ Alexandru Odobescu, *Opere complete*, vol. II, București, Editura Cartea Românească, p. 191.

Dragostea lui Alexandru Odobescu pentru Ardeal

---

divine, avură la 1848 conștiința întâmplărilor viitoare, numai ei citiră și destăinuiră aceea ce era scris în fundul inimii fiecărui român: mântuirea de orice domnie străină prin unitatea națională!”

Încrederea celor de față în viitorul poporului nostru a crescut și mai mult, când Nicu Bălcescu, povestind despre luptele moșilor care s-au bătut „însuflețiți în tot acest crud război de simțământul național și dragostea libertății”, a zugrăvit în chip minunat sufletul mare al acestor țărani, în mijlocul cărora a stat timp mai îndelungat. „În acea vreme, când inima îmi era zdrobită, căci din toate părțile vedeam naționalitatea română călcată și strivită de dușmani străini – spunea Bălcescu în cuvântarea sa – fusei fericit a găsi acolo pe acele piscuri uriașe, pe deasupra norilor, o naționalitate și o viață românească înfocată și puternică. Cu ce entuziasm frenetic fusei aclamat și binecuvântat de toți acei țărani, când le spusei că am venit să le aduc urări de noroc și izbândă din partea fraților lor din țară, minunați de vitejia lor!”

„În ce tăcere adâncă mă înconjurau și mă ascultau ei, le vorbeam de puterea nației române, de numărul ei, de întinderea pământului ce i-a dat Dumnezeu și de ursitele cele mărețe ce o așteaptă în viitor!”

„Seara, după ce toată ziua strejuiau potecile, se hărțuiau și se luptau cu dușmanul, îi vedeai adunați trâmbe-trâmbe pe lângă focuri, care povestind întâmplările zilei și acele trecute, care dănțuind împrejurul flăcărilor, care ziceau din fluier, buciume și cimpoaie... Apoi cu toții, bărbați și bătrâni, se puneau de făceau să răsunе văile munților de cântări de vitejie și de naționalitate, mai cu seamă de acea puternică și frumoasă Marsilieză a lui Andrei Mureșanu „Deșteaptă-te Române, din somnul cel de moarte” pe care o cântau chiar în mijlocul focurilor și al urletelor de tunuri...”.

„Femeile nu rămăseseră în urmă nici cu curajul, nici cu simțămintele naționale, ele luară parte la toate primejdiile soților lor. Din vârful munților ele aruncau o ploaie de bolovani, care răreau batalioanele vrăjmașești. Cântecel lor nu erau ca mai înainte, cântece de dor și de plăcere, ci cântece pline de patriotism și de simțământ național”.

Scopul urmărit de Nicu Bălcescu în cuvântarea sa era de a îndemna pe românii din Paris să lupte într-o unitate frățească și pe toate căile pentru a înălța poporul român din robia în care îl aruncase nu numai cruzimea dușmanilor, ci și nenorocul de a fi trăit despărțit de atâta scurgere de vreme.

Deodată cu acest îndemn, Nici Bălcescu le mai arăta că poporul român, pentru a putea ajunge liber, trebuia întâi să se unească sau după cum spunea el: „Astăzi este învederat pentru tot românul cu minte și cu inimă că libertatea naționalităților nu poate veni de la curțile împărătești și din mila împăraților și a despoților, ci numai dintr-o unire strânsă între toți românii și dintr-o ridicare a tuturor împreună și în solidaritatea cu toate popoarele împilate. Aceasta este calea nouă pe care pășesc și trebuie a păși toți românii de progres și de mișcare din Ardeal, din Banat, din Ungaria, precum și cei din Principate”¹.

Asupra lui Alexandru Odobescu conferința lui Nicu Bălcescu a avut o înrăurire puternică. Se poate spune că în urma acestei cuvântări a încolțit în sufletul lui Odobescu hotărârea de a ține și el o conferință tot despre românii din Munții Apuseni care se răsculară tot pentru sfânta libertate, dar sub alt conducător și anume sub Horia. Cuvântarea lui Nicu Bălcescu, tipărită mai întâi în revista „Junimea Română”, pe care studenții români din Paris au scos-o în mai 1851, purta titlul „Mișcarea românilor din Ardeal la 1848”.

---

¹ Nicolae Bălcescu, „Mișcarea românilor din Ardeal la 1848”, în Scrieri istorice, Craiova, Editura Scrisul Românesc.

Ștefan LUPU

Conferința lui Alexandru Odobescu despre moți, ținută cu mulți ani mai târziu în București, era să fie intitulată „Mișcarea românilor din Ardeal la 1784 sub Horia și Cloșca”. chiar și numai această asemănare de titluri poate fi o dovadă de înrâurirea pe care a avut-o Nicu Bălcescu asupra lui Odobescu, în formarea sufletului și a idealului național.

Înrâurirea pe care Nicu Bălcescu a avut-o asupra studenților români din Paris, se poate vedea și din revista acestora, „Junimea Română”. Programul pe care revista și-l propuse să-l înfăptuiască, era alcătuit pe temeiul ideilor politice ale lui Bălcescu.

Așa că redactorii revistei „Junimea Română”, între care se găsea și Alexandru Odobescu, erau în vederile lor când scriau aceste cuvinte în numărul întâi al publicației lor: „Juni noi înșine, ne adresăm mai cu deosebire la junimea română din toate provinciile; facem chemarea la toate sentimentele nobile, la toate inimile generoase; îndemnăm pe toți a se aduna împrejurul stindardului pe care e scrisă deviza Unirea Românilor”...

„Să lucrăm cu inimă și fără preget, căci astfel numai vom izbuti... Să ne gătim dar pentru o luptă plină de nevoi; și, înainte de a începe, să căutăm a ne lumina, spre a nu repeta greșeli ce se făcură în anii trecuți... Până acum unirea a slujit abia de temă poezilor; noi ne propunem a o propaga cu mai multă seriozitate, a convinge pe toți că nu e deosebire între un român de dincolo sau de dincoace de Prut, de dincolo sau de dincoace de Carpați... Voi, ce sunteți mai bătrâni decât noi, veniți a ne împărtăși povețele voastre. Spre a ajunge la acest scop, vom întrebuița gândirea sub toate formele ei. Vă vom comunica căldura noastră. Iar voi care veniți după noi, voi care sunteți încă copii, învățați a pronunța cu amor numele de Patrie, adunați un capitol de sentimente generoase, spre a ni le insufla nouă înșine, dacă vreodată ne vom răci în credința noastră. Astfel, România va fi totdeauna jună și junimea totdeauna română”¹.

Sentimentul iubirii de țară, de pământul românesc, de poporul român, de limba română, exprimat în articolul de program al revistei și care lui Alexandru Odobescu i-a fost sădit în suflet de pe când era copil și i-a fost dezvoltat de studiile făcute în Paris, și de cercul refugiaților români în capitala Franței, îndeosebi de cunoștința cu Nicu Bălcescu, i-a fost singura călăuză a vieții.

De munca desfășurată de el și de colegii săi în sânul societății studentești, precum și în coloanele revistei, numite amândouă „Junimea Română”, Odobescu și-a amintit cu drag după trecere de mulți ani, considerându-o ca o vrednicie pentru el și ceilalți tineri români din Paris.

În articolul „Junimea Română din Paris pe la 1852”, tipărit în ziarul „Epoca” din București în 1887, a vorbit, după cum arată și titlul, tocmai despre acest timp, spunând, printre altele, următoarele: „Noi, tinerii, nu ne aflam acolo în trista situațiune a exilaților noștri politici, dar volnica noastră expatriere, cu firescul și lăudatul scop de învățătură, ne da la proprii noștri ochi un fel de însemnătate patriotică. Simțămintele ce ne mișcau aveau un caracter cu totul diferit de al aceluia pa care am avut, mai târziu, ocaziunea de a le constata, nu fără oarecare părere de rău, o mărturisesc, chiar și în cea mai aleasă parte din junimea ce a studiat în urma noastră la Paris. Aș putea zice, că a fost acolo un timp - și este tocmai timpul pe când ideile de libertate națională erau mai tare prigonite și mai strașnic pedepsite în sânul țărilor românești - a fost un timp acela când noi, tinerii studenți din străinătate, ne bucuram de a fi la Paris, mai vârtos pentru că acolo găseam mai multă voie deplină de a ne iubi patria fără sfială, de a învăța cu ardoare istoria și limba ei, de a croi și de a potrivi pe seamă-i toate cunoștințele cu nepregetatul nostru patriotism românesc, ne da

---

¹ Reprodus din A. I. Odobescu, Opere Literare, ediție critică de Scarlat Struțeanu, București, 1938, p. 8.

Dragostea lui Alexandru Odobescu pentru Ardeal

---

prilej și îndemn de a ni le agonisi, în acel centru de libere lumini”.

Pomenind în același articol și despre poetul George Crețeanu, cel mai de seamă dintre conducătorii acelei societăți, Alexandru Odobescu arăta îndeletnicirile studențimii române de pe acea vreme din capitala Franței, în aceste cuvinte: „El – adică George Crețeanu – era sufletul acelei prime Junimi Române care, la Paris, printre anii 1853 și 1855, se aduna o dată pe săptămână la fiecare din noi spre a discuta chestiuni de știință, îndreptate totdeauna către țara noastră”.

„Acea societate juvenilă s-a încumetat chiar a publica, fără de concursul celor mai în vârstă, o foaie periodică românească în care, noi băieții, am scris după cum ne-a tăiat capul, cu unica țintă de a deștepta și a îmbărbăta pe compatrioții noștri. Noi ne pusesem în gând să întărim pe viitor, cu proptelele și cu chezașiile științei, acel pod măreț pe care, numai prin instinct și cu un nobil avânt, bătrânii noștri împinsese la 1848 – meargă unde o merge – poporul românesc. Foaia noastră tipărită pe hârtie subțire și ușoară, pentru ca să se poată strecura clandestin în țară la noi, pe sub vămile și carantinele rusești, a avut numai trei numere. Se chema și dânsa Junimea Română”.

Că tânărul Alexandru Odobescu era stăpânit într-adevăr de acea puternică iubire de patrie și de întregul neam românesc, pe care conducătorii revistei „Junimea Română” o mărturiseau în articolul lor de program, se poate vedea și din articolul său „Muncitorul român”, apărut în primul număr al acestei foi. În acest articol, după ce își arată nemulțumirea de care fusese cuprins la vederea pământului țării noastre, neîngrijit și nelucrat îndeajuns de bine și de mult, precum și mila ce i-o trezise înfățișarea plugarilor români, cu trupul slăbit și fața brăzdată de greutate, dar cu licăriri în ochi și cu încredere în puterile lor, Alexandru Odobescu izbucni, ca și Nicu Bălcescu, în cuvinte ce cuprindeau clocotitoarea lor dorință pentru viitorul poporului român: „Dar a sosit timpul – spunea el – ca România să formeze o singură și puternică națiune care se va destinde pe amândouă poalele munților Carpați, din Dunăre până la Nistru, din Marea Neagră până la Tisa! Să umplem dar ale noastre suflete de viață nouă, plină de virtute! Să gonim dintru-însele acea moliciune ce întreține dezbinarea și neunirea în inimile noastre și prăvălește nobila noastră naționalitate”!

Despre țăranul sau muncitorul român, cum îi numea el, Alexandru Odobescu avea această părere: „Negreșit, muncitorul e stăpânul României! De la dânsul să învățăm a ne iubi patria! Fiind în raport neconținut cu pământul țării noastre, el știe a-l iubi și a-l cinsti! Pământul acela în care zace cenușa părinților săi, care sugerează toată ziua sudoarea ce-i pică de pe frunte, din care răsare spicul de grâu ce-i va da hrana lui și a copiilor, acel pământ e pentru dânsul un obiect sfânt de adorație”.

Tocmai fiindcă știa cât de mult își iubesc țăranii ogorul, Alexandru Odobescu cerea trecerea pământului în stăpânirea lui. De pe urma acestei reforme, țara ar fi avut, după părerea lui, un mare câștig pentru că, după spunea el, „pustiile se vor schimba în holde înalte și bogate, în livezi roditoare, în pășuni verzi și fragede pe care vor paște frumoasele vite ale României; bordeiele, unde abia pătrund razele soarelui, vor deveni case luminoase, îmbelșugate și fericite; în sfârșit, România va deveni o țară vrednică de geniul și de marea inimă a românilor”.

Nu numai înstăriți, ci și oameni luminați și de omenie voia să-i vadă pe țărani, atât de mult îi iubea. De aceea Odobescu spunea tinerilor cu școală care, de pe urma plugarilor trăiau și ei, să le dea acestora în schimbul acestei munci „hrană intelectuală, morală, pe care știința singură o poate da și care va ridica lesne pe țăran din adâncă ofilire în care pare a-l fi

---

¹ Alexandru Odobescu, *Opere complete*, București, Editura Cartea Românească, vol. II, p. 243.

Ștefan LUPU

---

afundat suferințele lui”.

La întoarcerea acasă de la studii, Alexandru Odobescu era, prin urmare, un om pe deplin format. Se întorcea cu multă știință de carte, cu un puternic simțământ de dragoste pentru pătura țărănească și cu un dor nemărginit de muncă pentru înfăptuirea libertății și unirii politice a poporului român de pe întreg pământul strămoșesc.

Convins că înainte de a se făuri pe teren politic, unirea poporului român trebuia să se înfăptuiască pe teren cultural și național. Alexandru Odobescu s-a străduit ca neamul românesc din Ardeal să aibă aceeași cultură, același grai, aceleași năzuințe ca și cel din țara liberă, fiindcă numai așa își putea păstra naționalitatea și numai așa se putea pune temelie patriei române celei adevărate.

Mănat de acest gând, Alexandru Odobescu a scos cu sprijinul câtorva prieteni, în 1861, foaia „Revista Română”. Cu privire la țelul ce-l urmărea, Odobescu a spus că revista avea printre preocupările ei și pe aceea „de a lua parte la mișcarea literară și progresistă a fraților de peste munți și de a se înscrie printre contributorii ai”¹.

A fost dar firesc să caute s-o facă cât mai cunoscută printre românii din Ardeal și să câștige colaborarea scriitorilor de aici. De aceea, Alexandru Odobescu cu prietenii săi, s-au adresat lui George Bariț unul dintre conducătorii culturii românești din Transilvania, scriindu-i în ianuarie 1862 următoarele rânduri: „O eră de renaștere și civilizație s-a deschis țării noastre. Națiunea noastră, pusă pe calea cea mare a progresului, trebuie să dobândească toate elementele necesare, are să meargă înainte și să ajungă la putere, la mărire și la prosperitate. Elementele care pot pregăti și întemeia acest mare viitor al naționalității române sunt ideile și cunoștințele serioase de știință, litere și arte. Răspândirea ideilor pentru dezvoltarea spiritului și formarea inimii, va aduce țara noastră la o adevărată civilizație. Această singură dorință a îndemnat pe subsemnații a-și pune toate silințele spre a începe publicarea *Revistei Române pentru științe, litere și arte* care, curând, va intra în al doilea an al apariției sale. De la început noi am fost departe de a crede că vom putea singuri dobândi toate rezultatele dorite”.

„Dar credința că scopul acestei lucrări va fi aprobat și încurajat, ne-a făcut cu dreptate a spera că toți bărbații eminenti, prin luminile și știința ce o posedă, vor da modestei noastre încercări o întindere și o însemnătate mai mare. Printr-un asemenea concurs puternic, *Revista Română*, devenind un centru de activitate intelectuală al României, va putea fi o operă adevărat națională și un mijloc însemnător de civilizație pentru patria noastră”.

„Unirea frumoasă în dorință și în lucrare a mai multor persoane, cu gând de a pregăti țării acest mare viitor, prin întinderea și răspândirea instrucțiunii, va fi o mărturie învederată de concordia, activitatea și patriotismul românilor. Această cugetare ne dă curajul a ne adresa către Domnia Voastră, cu o deplină încredere că veți binevoi a răspunde apelului ce facem la luminile și cunoștințele Domniei Voastre și nu veți refuza a conlucra la o operă ce are de unic scop dezvoltarea și prosperitatea națiunii române”².

George Bariț a publicat scrisoarea sa în revista sa „Foaie pentru minte, inimă și literatură”, din 1862, spunând despre „Revista Română”, între altele, că „stilul” ei „este neted, ușor de înțeles pentru orice om care va fi trecut de exemplu numai prin trei-patru clase gimnaziale, construcția curgătoare după firea analitică a limbii noastre, o mulțime de fraze și întorsături elegante din care se străvăd urmele studiilor făcute în limba franceză, cum și

---

¹ Citat din „Istoria literaturii române”, de D. Murărașu, București, Editura Cartea Românească, p. 244.

² Reprodușă din articolul „Revista Română și George Bariț”, de Octavian Scridon, tipărit în Studii Literare, vol. I, Sibiu, 1947, p. 210 și următoarele.

Dragostea lui Alexandru Odobescu pentru Ardeal

---

ale unei lecturi întinse și bine rumegate”, găsind doar ortografia deosebită întrucâtva de cea însușită de românii din Transilvania după 1860. Tot el însă spunea că „acea diferență nicidecum nu e de natură, pentru că mai curând sau mai târziu să nu putem ajunge cu toții la o uniformitate deplină și de toți dorită” și sfârșea cu urarea pentru redactorii „Revistei Române”: „Zeul părinților noștri să le stea întru ajutor”.

În dorința sa de a avea sprijinul și al altor români din Ardeal pentru „Revista Română”, Alexandru Odobescu se adresa tot lui George Bariț într-o scrisoare, tot din luna ianuarie 1862, cu această rugămintă: „Vin să vă rog a lua asupra-vă o mică însărcinare prin care veți câștiga un deosebit drept la recunoștința noastră. Am socotit de folos a adresa tuturor oamenilor literați din țările române, o invitație la conlucrare și neavând norocirea de a cunoaște pe toți cei ce viețuiesc în Transilvania, Banat și Bucovina, iau libertatea a vă trimite d-voastră 40 de exemplare din acea circulară, rugându-vă a o distribui la cine veți socoti de cuviință între toți cei ce se ocupă cu științele și literale în părțile austriece ale României”. După aceasta își exprima nădejdea că „românii de dincolo... vor veni să dea mână de ajutor și de înfrățire junimii care lucrează cu singurul amor al patriei și al întemeierii națiunii române”.

În aceeași scrisoare, Alexandru Odobescu mai căuta să-i potolească lui George Bariț supărarea ce i-o pricinuisse Heliade Rădulescu, care spusese despre românii uniți din Transilvania că ar fi „răi români și propagandiști fanatici”. Vorbele acestea erau pentru acești români nu numai o neîntemeiată, dar și o jignitoare învinovățire. Jignirea pentru ei era cu atât mai dureroasă cu cât ea era adusă de un om care se socotea nu numai un mare scriitor, ci și un apostol al poporului român, de la care aștepta ascultare și stimă.

Înțelegându-se durerea provocată de această acuzație nedreaptă, Alexandru Odobescu asigură pe George Bariț, unit și el, de toată dragostea sa și a poporului român din țara liberă pentru românii uniți din Ardeal, spunându-i: „Nu, domnul meu, noi nu suntem fanatici de dogmele noastre până la punctul de a ne lepăda de frăția cu ardelenii uniți”. „Noi vedem încă în Ardeal pe bunii noștri frați... Toată inteligența Principatelor și, mai ales, toată junimea lor, n-au alt vis, nici altă dorință decât unirea în idei și în lucrări cu frații de peste munți, spre a da înaintare culturii morale, curățirii limbii și explorărilor istorice în națiunea română. Primiți dar înfrățirea cu junimea, căi al ei este viitorul. Populația română din Ardeal a păstrat virginalitatea în idei și în sentimente; e firesc lucru ca ea să se asocieze cu ceea ce este încă neîntinat în populația dunăreană. Cât despre temerea ce aveți de a compromite pe aceia din românii Principatelor, care vor întreține relații cu ardelenii uniți, vă asigur că temerea e fără teme¹.

Legăturile lui Alexandru Odobescu cu românii din Ardeal s-au adâncit prin cunoștințele și prietenii ce le-a legat cu conducătorii „Asociațiunii pentru literatura română și cultura poporului român din Transilvania” îndată după înființarea ei.

„Asociațiunea” sau „Astra”, cum i s-a mai zis cu timpul, s-a înființat în 1861, după îndelungate și stăruitoare intervenții din partea conducătorilor vieții bisericești și culturale din Ardeal pe lângă cârmuirea de atunci a acestei țări.

Misiunea pe care și-au luat-o asupra lor acești bărbați luminați și cu mare dragoste de neam și pe care s-au străduit să și-o ducă la îndeplinire cu multă râvnă și însuflețire, a fost de a da un cât mai puternic avânt literaturii române și de a ridica poporul român din Transilvania la o cât mai înfloritoare stare culturală și economică, dacă nu mai înaltă, cel puțin la aceeași treaptă cu viața popoarelor conviețuitoare. Dar ținta de căpetenie, însă ne-

---

¹ Alexandru Odobescu, *Opere complete*, București, Editura Cartea Românească, vol. II, p. 249 și urm.

Ștefan LUPU

---

mărturisită pe față, spre care se îndreptau toate năzuințele conducătorilor Asociațiunii, era trezirea și întărirea simțământului național în sufletul poporului român din această provincie în vederea înfăptuirii libertății și unității noastre politice.

Fiind călăuzit de aceleași preocupări înalte pentru viitorul poporului român, ca și întemeietorii Asociațiunii ardeleni, Alexandru Odobescu s-a simțit dator să le dea acestora sprijinul său, fără întârziere. Dacă n-a spus motivul pentru care n-a luat parte la adunarea de constituire a Asociațiunii, ținută la Sibiu în 1861, a descris, în schimb, într-o lungă și frumoasă dare de seamă, publicată în „Revista Română”, adunarea generală din 1862, ținută în Brașov în zilele de 28, 29 și 30 iunie, în timpul cărora a fost de față la toate lucrările Asociațiunii.

Darea de seamă și-a început-o cu istorisirea momentelor de înălțare sufletească prin care a trecut la sosirea în Brașov, pe care l-a găsit împodobit ca în vederea unor zile mari. Fălăirea mândră a steagurilor cu tricolorul nostru național pe localul școlii românești în care aveau să se țină ședințele Asociațiunii; marele număr de români veniți la adunare, unii de la mari depărtări, frumusețea portului național în care era îmbrăcată o mare parte din mulțime, aerul sărbătoresc ce se desprindea de pe fețele tuturor acestor oameni, l-au făcut pe Odobescu să se creadă la o mare sărbătoare națională a neamului românesc și să se convingă cât de adânc sunt înfipite rădăcinile poporului român în pământul Ardealului. I se părea că toți românii ardeleni veniți la această adunare, îi spuneau cu o deosebită mândrie: „Suntem aici toți români! Suntem într-o țară română”!

De asemenea l-au mișcat sufletește cuvântările rostite la ședințele acestei adunări, fiindcă toate erau pornite dintr-o mare dragoste de neam, de limbă și de datinile strămoșești. Mai mult, l-a mișcat vorbirea protopopului Ioan Popazu din Brașov care, după ce a salutat pe oaspeți în numele populației românești brașovene, a talmăcit pe înțelesul tuturor celor de față scopul urmărit de Asociațiune. Astfel, printre altele, a spus că Asociațiunea se năzuiește să ridice națiunea română „la acel grad de cultură de care e demnă și care i se cuvine după suferințele sale, după originea sa, după facultățile sale fizice, morale și intelectuale, după poziția sa și după chemarea ce i-a destinat-o Creatorul”. Lui Alexandru Odobescu i-a plăcut această vorbire și pentru motivul că, după ce protopopul Popazu a amintit în cuvinte dureroase suferințele pe care a trebuit să le îndure poporul român din Ardeal, în cursul veacurilor de cumplită robie, a scos la lumină adevărul „că în mijlocul furtunilor ce au trecut peste noi, niciodată n-am încetat a exista ca națiune, niciodată nu ne-am pierdut limba, nici datinile, nici tradițiile ce le-am moștenit de la părinții noștri și cu care ne distingem de celelalte națiuni. În starea noastră cea mai apusă, excluși de la toate drepturile publice, calomniați din toate părțile, noi am păstrat viul simț de naționalitate și de solidaritate națională, l-am manifestat aici unde ni s-a dat ocazie și l-am adevărit prin fapte, îndeplinindu-ne totdeauna cu credință datoriiile noastre către înaltul tron și către patrie”.

Partea însă care i-a zguduit mai tare sufletul, a fost rugăciunea cu care protopopul Popazu și-a încheiat cuvântarea și prin care a cerut lui Dumnezeu să ajute Asociațiunii, ca să-și poată duce la îndeplinire misiunea ei sfântă: „Prea puternice, prea sfințite și prea bune părinte - și-a început protopopul Popazu rugăciunea - caută din cer peste acești care ai trimis-o Tu, iar sub al Tău părintesc acoperământ prosperitatea și viitorului ei. Trimite-ne spiritul Tău cel sfânt ca să ne umple mintea de inimă, să ne pătrunză, să ne lumineze, să ne însuflețească; fii pururea în mijlocul aceste adunări întrunită în numele Tău. Doamne, grea e calea științei, greu e drumul cercetării adevărului, însă Tu ești atât de mare, atât de bun și plin de îndurare! Noi ne punem toată încrederea în Tine și cei ce se încred în Tine nu se vor rușina. Tu, suflă dar, Doamne, în inimile aleșilor fii ai națiunii române amorul științei și spi-

---

Dragostea lui Alexandru Odobescu pentru Ardeal

---

ritul adevărului între fiii națiunii noastre, să crească și să se întărească dragostea împrumutată între dânșii și națiunile conlocuitoare și între fiii oamenilor de pe pământ. Amin”.

O impresie, de asemenea plăcută, i-a făcut lui Alexandru Odobescu expoziția Asociațiunii, organizată de secretarul ei, George Bariț. În afară de produsele agricole și de obiectele lucrate de meseriași și artiști români, Odobescu a admirat mult „un model de moară din nou inventată de un român”, apoi „coșurile de răchită și panerele din Rășinari și din Săcele și, mai presus de toate, albiturile și straietele de țesut și împodobite cu măiestrie de femeile române”, lucruri ce „prezentau o priveliște plină de interes”.

Între obiectele admirate de ei, mai erau și „acele cojocel de oaie albă, cusute cu vârgi și cu triunghiuri de mătase neagră, care se fac – după cum spunea el - și la noi în Muscel și în Vrancea și pe poala opusă a Carpaților în Bârsa și care seamănă a fi decorate cu inscripțiuni persane cuneiforme ca pereții și stâlpii din Persepolis; apoi iar celelalte veșminte de piele înflorate, cusute pe la Sibiu, cu buchete de mii de culori, apoi chimirele de piele roșie împesfrițate cu desene diferite, tipărite sau lipite deasupra și decorate cu alămuri strălucitoare; apoi încă preșurile țesute cu fir alb sau galben, cu ornamente și cu ciucuri lungi de lână colorată, care se lucrează în Banat, înlocuind acolo șorțurile și fotele țărăncilor noastre”.

Privirile i-au mai fost atrase de „un portret gigantic al lui Mihai Viteazul, cusut de mână la gherghef de către o damă româncă din Cluj”, precum și de „mai multe obiecte săpate în lemn de un sculptor țăran din Boița”, ca și de „icoanele și poleiturile” făcute de un zugrav din popor.

Desigur că expoziția Asociațiunii ar fi prezentat și mai mult interes pentru vizitatori, dacă între lucrurile expuse se găsea – după cum spunea Odobescu – „carul unui preot, mai dibaci decât toți compatrioții săi, despre care ieșise vorba că are să vină cu familia sa într-o căruță inventată de dânșul și care umblă fără vite trăgătoare”.

Alexandru Odobescu nu s-a mărginit numai s-o admire, ci a ținut să spună că expoziția Asociațiunii va avea o înrăurire binefăcătoare asupra poporului român din Ardeal, făcându-l să aducă pentru expozițiile următoare produse și lucruri tot mai frumoase. Fapta Asociațiunii o găsea vrednică de a fi urmată și de guvernul țării românești, căruia îi cerea să organizeze o expoziție asemănătoare la București, la care să ia parte cu produse agricole și industriale poporul român de pretutindeni, pentru ca națiunea întregă să fie pusă pe drumul propășirii economice și culturale.

O plăcere deosebit de mare i-au făcut dansurile naționale pe care tineretul român din Brașov și alte localități din Transilvania le-a jucat cu multă măiestrie și vioiciune în zilele acestei adunări generale. Mai ales, jocul călușarilor, în care Odobescu vedea „priceperea isteată, firea voioasă, mișcările agere și mlădioase ale românului”, i-a stors o admirație cu totul deosebită pentru virtuțile poporului român din Ardeal. de aceea nu s-a putut stăpâni să nu împărtășească și altora însuflețirea ce i-a provocat-o acest joc, spunând: „Să fi văzut, spre exemplu, banda de călușari care venise tocmai de pe malul Mureșului, ca să inimeze poporimea din Brașov în acele zile solemne, prin danțurile ei minunate. Vreo 12 tineri, mândri flăcăi, cu pălăriile numai în panglici, cu zorzoane de alamă la opinci, cu băte înalte în mâini, executau cu o măiastră agerime săltăturile cele mai periculoase, rânzând și chiuind din gură: „Haidi așa, tot așa și iar așa, băiete mă”!

(va urma)

---

¹ Știu, Deva, Anul VI, 1942, nr. 1-2-3, p. 31-37.

TABLOU NOMINAL

cu locuitorii români din comuna Suplai care au luat parte la Primul Război Mondial între anii 1914-1918 ca parte activă, ca soldați pe front și ca parte sedentară, pentru servicii auxiliare sau mobilizat pe loc

ALEXANDRU DĂRĂBAN

Număr curent	Numele și prenumele	Născut în comuna	Ocupațiunea civilă	Gradul avut la miliție	A fost decorat	A luat parte la mișcări impuse de război			
						Chemat fiind			A fost refugiat
						La partea activă, ca soldat pe front	La partea sedentară, pentru servicii auxiliare sau mobilizat pe loc	Pentru a fi arestat sau internat	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1	Găvrilaș Ioan	Suplai	plugar	soldat	-	X	-	-	-
2	Fetti George	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
3	Fetti Dumitru	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
4	Fetti Nistor	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
5	Fetti Ioan	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
6	Cosui George	idem	idem	idem	-	-	X	-	-
7	Cosui Scridon	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
8	Fetti Pompei	idem	idem	idem	-	-	X	-	-
9	Telcean Ioan	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
10	Herman George	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
11	Fetti Ioan I. T.	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
12	Fetti Pompei	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
13	Fetti Maxim	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
14	Sabadâș Grigore	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
15	Fetti Ioan I. Leon	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
16	Costui George	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
17	Fetti Leon	idem	Învățător	căprar	-	X	-	-	-

Tablou nominal cu locuitorii români din comuna Suplai care au luat parte la Primul Război Mondial între anii 1914-1918 ca parte activă, ca soldați pe front și ca parte sedentară, pentru servicii auxiliare sau mobilizat pe loc

18	Macra Ioan I. Moisa	Suplai	plugar	căprar	-	X	-	-	-
19	Burcușel Vasile	idem	idem	soldat	-	X	-	-	-
20	Macra George	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
21	Macra Vasile	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
22	Fetti Simion	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
23	Fetti Simion I. Vasile	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
24	Fetti Victor	idem	teolog	Sblt.	-	X	-	-	-
25	Fetti Simion I. Todor	idem	plugar	soldat	-	X	-	-	-
TOTAL PAGINA 1						23	2	-	-
26	Fetti Nicolae	Suplai	plugar	soldat	-	X	-	-	-
27	Telcean Ioan	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
28	Hortș George	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
29	Mititean Ioan	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
30	Sabadăș Samoilă	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
31	Fetti Pavel Costan	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
32	George Marele	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
33	Marele Ilie	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
34	Pinti Teodor	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
35	Dâmbu Zaharie	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
36	Rus Petru	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
37	Fetti Ioan I. Clement	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
38	Pinti George I. G.	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
39	Fetti Ioan I. G.	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
40	Herța Partene	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
41	Coptil Anchidim	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
42	Talaba Irimie	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
43	Mălinaș George	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
44	Pinti Gavrilă	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
45	Pinti Todica	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
46	Dumitru Pavel	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
47	Găvrilaș Luca	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
48	Găvrilaș Ioan	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
49	Găvrilaș Alexa	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
50	Fetti Ioan I. Todor	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
51	Fetti Dumitru	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
52	Fetti Ioan I. Ipate	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
53	Fetti George I. Dumitru	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
54	Fetti George I. Ipate	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
TOTAL PAGINA 1 + 2						52	2	-	-
55	Găvrilaș George I. V.	Suplai	plugar	soldat	-	X	-	-	-
56	Găvrilaș Gavrilă	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
57	Pinti Ioan	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
58	Dâmbu Vasile	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
59	Găvrilaș George I. I.	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
60	Găvrilaș Clement	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
61	Găvrilaș Pavel I. I.	idem	idem	idem	-	X	-	-	-

Tablou nominal cu locuitorii români din comuna Suplai care au luat parte la Primul Război Mondial între anii 1914-1918 ca parte activă, ca soldați pe front și ca parte sedentară, pentru servicii auxiliare sau mobilizat pe loc

62	Fetti George I. Leon	Suplai	plugar	soldat	-	X	-	-	-
63	Fetti Pavel I. Ioan	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
64	Marele Tit	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
65	Dâmbu Ioan	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
66	Găvrilaș Iacob	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
67	Pinti Leon	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
68	Celsie Scridon	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
69	Moisa Iacob	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
70	Telcean Macidon	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
71	Fetti Ioan I. Vasile	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
72	Fetti George I. Ioan	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
73	Găvrilaș Ioan I. P.	idem	finanț	idem	-	X	-	-	-
74	Pinti George I. George	idem	plugar	idem	-	X	-	-	-
75	Pinti Ioan	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
76	Fetti Grigore	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
77	Pinti Grigore	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
78	Macra Ionică	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
TOTAL PAGINA 2 + 3						76	2	-	-
79	Găvrilaș Pavel	Suplai	plugar	soldat	-	X	-	-	-
80	Găvrilaș Ionel	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
81	Găvrilaș Grigore	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
82	Găvrilaș Cosma	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
83	Găvrilaș George	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
84	Găvrilaș Ioan	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
85	Găvrilaș Ștefan	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
86	Pinti George a Vlasie	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
87	Fetti Dămian	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
88	Macra Vasile	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
89	Fetti Gavrilă	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
90	Fetti Pavel I. F.	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
91	Fetti George	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
92	Hostca Gavrilă	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
93	Văclaș Ioan	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
94	Văclaș Pavel	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
95	Văclaș Gavrilă	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
96	Văclaș Simion	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
97	Celsie Dănilă	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
98	Costin Ioan	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
99	Macra Pahone	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
100	Macra Leon	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
101	Macra Leon I. Ioan	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
102	Macra Gavrilă	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
103	Macra Samson	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
104	Fetti Ioan I. Scridon	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
105	Fetti George I. C.	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
106	Găvrilaș Arsente	idem	idem	idem	-	X	-	-	-

Tablou nominal cu locuitorii români din comuna Suplai care au luat parte la Primul Război Mondial între anii 1914-1918 ca parte activă, ca soldați pe front și ca parte sedentară, pentru servicii auxiliare sau mobilizat pe loc

107	Dănilă Miron	Suplai	plugar	soldat	-	X	-	-	-
TOTAL PAGINA 3 + 4						105	2	-	-
108	Fetti Petru I. Căsian	Suplai	plugar	soldat	-	X	-	-	-
109	Fetti Pavel I. C.	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
110	Fetti Anchidim	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
111	Pinti Căsian	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
112	Rus Maxim	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
113	Fetti Ioan I. Sidor	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
114	Pinti Gavrilă I. I.	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
115	Fetti Ioan I. C.	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
116	Fetti Costan	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
117	Fetti George	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
118	Fetti Petre	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
TOTAL PAGINA 4 + 5						116	2	-	-
TOTAL GENERAL						118			

Suplai la 18 ianuarie 1922

Eugen ? – secretar cercual, Iuliu Pop – preot greco-catolic, Leon Fetti – fruntaș al comunei

Biserica de lemn din Suplai

TABLOU NOMINAL

cu soarta locuitorilor români din comuna Suplai care au luat parte la Primul Război Mondial între anii 1914-1918 și urmările sale

Numărul curent	Numele și prenumele	Soarta îndurată în timpul războiului					În urma decesului sau dispărutului a rămas		
		Mort pe câmpul de luptă	Mort în temniță, prăbiegie, în spital în urma bolilor sau rănilor	S-a reîntors acasă			Dispărut	Văduvă	Numărul orfanilor
				Ca invalid	Rănit, bolnav, însă în prezent e sănătos	Deplin sănătos			
1	2	11	12	13	14	15	16	17	18
1	Găvrilaș Ioan	-	-	-	-	-	X	-	-
2	Fetti George	-	-	-	-	-	X	-	-
3	Fetti Dumitru	-	-	-	-	X	-	-	-
4	Fetti Nistor	-	-	-	-	X	-	-	-
5	Fetti Ioan	-	-	-	-	X	-	-	-
6	Cosui George	-	-	-	-	X	-	-	-
7	Cosui Scridon	-	-	-	-	-	X	1	-
8	Fetti Pompei	-	-	-	-	X	-	-	-
9	Telcean Ioan	-	X	-	-	-	-	1	1
10	Herman George	-	-	-	-	X	-	-	-
11	Fetti Ioan I. T.	-	-	-	-	X	-	-	-
12	Fetti Pompei	-	-	-	-	X	-	-	-
13	Fetti Maxim	-	-	-	-	X	-	-	-
14	Sabadăș Grigore	-	-	-	-	X	-	-	-
15	Fetti Ioan I. Leon	-	-	-	-	X	-	-	-

Tablou nominal cu soarta locuitorilor români din comuna Suplai care au luat parte la Primul Război Mondial între anii 1914-1918 și urmările sale

16	Costui George	-	-	-	-	-	X	1	-
17	Fetti Leon	-	-	-	-	X	-	-	-
18	Macra Ioan I. Moisa	-	-	-	-	X	-	-	-
19	Burcușel Vasile	-	-	-	-	X	-	-	-
20	Macra George	-	-	-	-	X	-	-	-
21	Macra Vasile	-	-	-	-	X	-	-	-
22	Fetti Simion	-	-	-	-	X	-	-	-
23	Fetti Simion I. Vasile	-	-	-	-	X	-	-	-
24	Fetti Victor	-	-	-	-	X	-	-	-
25	Fetti Simion I. Todor	-	-	-	-	X	-	-	-
TOTAL PAGINA 1		-	1	-	-	20	4	3	1
26	Fetti Nicolae	X	-	-	-	-	-	-	3
27	Telcean Ioan	-	-	-	-	X	-	-	-
28	Horț George	-	-	-	-	X	-	-	-
29	Mititean Ioan	-	-	-	-	X	-	-	-
30	Sabadăș Samoilă	-	-	-	-	X	-	-	-
31	Fetti Pavel Costan	-	-	X	-	-	-	-	-
32	George Marele	-	-	-	-	X	-	-	-
33	Marele Ilie	-	-	-	-	X	-	-	-
34	Pinti Teodor	-	-	-	-	X	-	-	-
35	Dâmbu Zaharie	-	-	-	-	X	-	-	-
36	Rus Petru	-	-	-	-	X	-	-	-
37	Fetti Ioan I. Clement	-	-	-	-	X	-	-	-
38	Pinti George I. G.	-	-	-	-	X	-	-	-
39	Fetti Ioan I. G.	-	-	-	-	X	-	-	-
40	Herța Partene	-	-	-	-	X	-	-	-
41	Coptil Anchidim	-	-	-	-	X	-	-	-
42	Talaba Irimie	-	-	-	-	X	-	-	-
43	Mălinaș George	-	-	-	-	-	X	-	-
44	Pinti Gavrilă	-	-	-	-	X	-	-	-
45	Pinti Todica	-	-	-	-	X	-	-	-
46	Dumitru Pavel	-	-	-	-	X	-	-	-
47	Găvrilaș Luca	-	-	-	-	X	-	-	-
48	Găvrilaș Ioan	X	-	-	-	-	-	-	3
49	Găvrilaș Alexa	-	X	-	-	-	-	-	1
50	Fetti Ioan I. Todor	-	-	-	-	X	-	-	-
51	Fetti Dumitru	-	-	-	-	X	-	-	-
52	Fetti Ioan I. Ipate	-	-	-	-	X	-	-	-
53	Fetti George I. Dumitru	-	-	-	-	X	-	-	-
54	Fetti George I. Ipate	-	-	-	-	-	X	-	-
TOTAL PAGINA 1 + 2		2	2	1	-	43	6	3	8
55	Găvrilaș George I. V.	-	-	-	-	X	-	-	-
56	Găvrilaș Gavrilă	X	-	-	-	-	-	1	1
57	Pinti Ioan	-	-	-	-	X	-	-	-
58	Dâmbu Vasile	-	-	-	-	X	-	-	-
59	Găvrilaș George I. I.	-	-	-	-	X	-	-	-
60	Găvrilaș Clement	-	-	-	-	X	-	-	-
61	Găvrilaș Pavel I. I.	-	-	X	-	-	-	-	-
62	Fetti George I. Leon	-	-	-	-	X	-	-	-
63	Fetti Pavel I. Ioan	-	-	-	-	X	-	-	-

Tablou nominal cu soarta locuitorilor români din comuna Suplai care au luat parte la Primul Război Mondial între anii 1914-1918 și urmările sale

64	Marele Tit	-	-	-	-	X	-	-	-
65	Dâmbu Ioan	-	-	-	-	X	-	-	-
66	Găvrilaș Iacob	-	-	-	-	X	-	-	-
67	Pinti Leon	-	-	-	-	X	-	-	-
68	Celsie Scridon	-	-	-	-	X	-	-	-
69	Moisa Iacob	-	-	-	-	X	-	-	-
70	Telcean Macidon	-	-	-	-	X	-	-	-
71	Fetti Ioan I. Vasile	-	-	-	-	X	-	-	-
72	Fetti George I. Ioan	X	-	-	-	-	-	-	-
73	Găvrilaș Ioan I. P.	-	-	-	-	X	-	-	-
74	Pinti George I. George	-	-	-	-	X	-	-	-
75	Pinti Ioan	-	-	X	-	-	-	-	-
76	Fetti Grigore	X	-	-	-	-	-	-	-
77	Pinti Grigore	-	X	-	-	X	-	-	-
78	Macra Ionică	-	X	-	-	X	-	-	-
TOTAL PAGINA 2 + 3		5	2	3	-	62	6	4	9
79	Găvrilaș Pavel	-	-	-	-	X	-	-	-
80	Găvrilaș Ionel	-	-	-	-	X	-	-	-
81	Găvrilaș Grigore	-	-	-	-	X	-	-	-
82	Găvrilaș Cosma	-	-	-	-	X	-	-	-
83	Găvrilaș George	-	-	X	-	-	-	-	-
84	Găvrilaș Ioan	-	X	-	-	-	-	-	-
85	Găvrilaș Ștefan	-	-	-	-	X	-	-	-
86	Pinti George a Vlasie	-	-	-	-	X	-	-	-
87	Fetti Dămian	-	-	-	-	X	-	-	-
88	Macra Vasile	-	-	-	-	X	-	-	-
89	Fetti Gavrilă	-	-	-	-	-	X	1	1
90	Fetti Pavel I. F.	X	-	-	-	-	-	1	1
91	Fetti George	-	-	-	-	X	-	-	-
92	Hostca Gavrilă	-	-	-	-	X	-	-	-
93	Văclaș Ioan	-	-	-	-	X	-	-	-
94	Văclaș Pavel	-	-	-	-	X	-	-	-
95	Văclaș Gavrilă	-	-	-	-	X	-	-	-
96	Văclaș Simion	X	-	-	-	-	-	-	-
97	Celsie Dănilă	-	-	-	-	X	-	-	-
98	Costin Ioan	-	-	X	-	-	-	-	-
99	Macra Pahone	-	-	-	-	X	-	-	-
100	Macra Leon	-	-	-	-	X	-	-	-
101	Macra Leon I. Ioan	-	-	-	-	X	-	-	-
102	Macra Gavrilă	-	-	-	-	-	X	-	2
103	Macra Samson	-	-	-	-	-	X	-	-
104	Fetti Ioan I. Scridon	-	-	-	-	X	-	-	-
105	Fetti George I. C.	-	-	X	-	-	-	-	-
106	Găvrilaș Arsenie	-	-	-	-	X	-	-	-
107	Dănilă Miron	-	-	-	-	X	-	-	-
TOTAL PAGINA 3 + 4		7	3	6	-	82	9	6	13
108	Fetti Petru I. Cășian	-	-	-	-	X	-	-	-
109	Fetti Pavel I. C.	-	-	-	-	X	-	-	-
110	Fetti Anhidim	-	-	-	-	X	-	-	-
111	Pinti Cășian	-	-	-	-	X	-	-	-

Tablou nominal cu soarta locuitorilor români din comuna Suplai care au luat parte la Primul Război Mondial între anii 1914-1918 și urmările sale

112	Rus Maxim	-	-	-	-	X	-	-	-
113	Fetti Ioan I. Sidor	-	-	-	-	X	-	-	-
114	Pinti Gavrilă I. I.	-	-	-	-	X	-	-	-
115	Fetti Ioan I. C.	X	-	-	-	-	-	-	-
116	Fetti Costan	-	-	-	-	-	X	-	-
117	Fetti George	-	-	-	-	X	-	-	-
118	Fetti Petre	-	-	-	-	-	X	1	1
TOTAL PAGINA 4 + 5		8	3	6	-	90	11	7	14
TOTAL GENERAL		118						7	14

Concluzii privind locuitorii din comuna Suplai participanți la Primul Război Mondial conform statisticii ASTRA

Conform statisticii care a fost realizată de Societatea „ASTRA” din Sibiu la câțiva ani după terminarea războiului, Tabelul Nominal cu toți combatanții care au participat la Primul Război Mondial din localitatea Suplai a fost întocmit de o oficialități locale, secretarul cercual Eugen ?, preotul greco-catolic Iuliu Pop și un fruntaș al comunei Leon Fetti la data de 18 ianuarie 1922.

În anii Primului Război Mondial (1914-1918) au fost mobilizați în Armata austro-ungară 118 de bărbați din localitatea Rebra, unul fiind învățător, unul finanț, iar restul de 116 plugari.

Din totalul de 118 de bărbați: 8 au murit pe câmpul de luptă, 3 morți în temniță, în pribegie, în spital, în urma bolilor și rănilor și 6 au fost dați dispăruți.

În urma lor au rămas 7 văduve și 14 de orfani.

S-au întors acasă 90 deplin sănătoși și 6 invalizi.

Din punct de vedere al gradelor militare unul a fost sublocotenent, 2 caporali (căprari) și 115 soldați.

Nu avut nici un combatant decorat¹.

¹ Arhivele Naționale Sibiu, *Fond Astra - Tablou nominal despre locuitorii români care au luat parte la războiul din anii 1914-1918, județul Năsăud, comuna Suplai*, f. 240-241 (f.-v.) și f. 242 (f.). Despre aceste documente din Fondul Astra au mai scris: Andreea Dăncilă Ineoan, *Investigând Primul Război Mondial din perspectiva unei anchete interbelice*, în „Astra Sabesiensis”, Sebeș, 2016, nr. 2, pp. 193-202; Ioan Popa, Laurențiu Toma, Tetiana Popa, *Românii din comitatele Sălaj, Sibiu și Solnoc-Dăbâca în Primul Război Mondial*, Cluj-Napoca, Editura Mega, 2019, 323 p.; Tetiana Popa, Laurențiu Toma, Victor Sibianu, Rafael Țichindeleanu (coordonator Ioan Popa), *Românii din comitatele Bistrița-Năsăud, Ciuc, Mureș-Turda, Odorhei, Târnava Mare, Târnava Mică, Trei Scaune și Turda Arieș*, Cluj-Napoca, Editura Mega, 2019, 566 p; Alexandru Bucur, Vasile Mărculeț, *Participarea românilor din fostul județ Timiș-Torontal la Primul Război Mondial*, în „Revista Bistriței”, Cluj-Napoca, Editura Accent, XXXIII/2019, pp. 101-123.

VARIA

Atitudinile unor ardeleni privind intrarea României în Primul Război Mondial

---

Pastorala

Episcopului ortodox de Arad în chestiunea războiului cu România

---

Ioan, din îndurarea lui Dumnezeu dreptcredinciosul Episcop al Aradului, Orăzii Mari, Ienopolei și al Hălmagiului, precum și al părților anexat din Banatul Timișan.

Iubitului cler și tuturor credincioșilor din eparhia Aradului, dar și pace de la Dumnezeu Tatăl și Domnul nostru Isus Hristos, împreună cu salutarea noastră arhierescă!

Iubiților creștini și fii sufletești!

În mijlocul războiului înfricoșat, care mai bine de doi ani de zile a aprins lumea, reclamând jertfele cunoscute pentru apărarea înaltului Tron și a patriei noastre iubite, ca un fulger din senin și ca un trăsnet mistuitor ne-a mai lovit acum știrea că în rândul contrarilor Statului nostru ungar, a intrat și România.

Această știre, pe cât de neașteptată, pe atât și de zguduitoare, ne-a umplut inima de mâhnire cu atât mai profundă și simțită, cu cât nicicând nu am putut crede că România să ridice armele sale contra monarhiei în care, sub scutul puternic al dinastiei glorioșilor Habsburgi și sub binevoitoarea îngrijire a patriei noastre mame, trăim milioane de români.

Este mai presus de orice îndoială, că acest fapt al României ne-a umplut pe toți cetățenii Statului nostru ungar de adâncă mâhnire și de temeinice și serioase îngrijiri, dar deosebi a umplut de spaimă și neliniște populațiunea din comunele mărginașe, adică populațiunea din apropierea locului unde s-au dat primele semnale de luptă, pentru că acea populațiune a fost nevoită să-și părăsească casele și avutul și să se refugieze, care cum a putut.

Dar oricât de mare ne este mâhnirea și oricât de temeinice și serioase sunt îngrijirile noastre, urmate din faptul de mai sus, un lucru ni se impune înainte de toate și anume acela de a ruga pe milostivul Dumnezeu, părintele nostru cel ceresc, ca să ne întărească în nădejdea îndreptării lucrurilor spre bine, ca astfel să nu decădem cu duhul și să nu ne pierdem, ci să ne păstrăm bunul cumpăt și, astfel, să fim răbdători între toate împrejurările vieții și, deosebi, între împrejurările grele, cum sunt și cele de acum.

Cugetându-ne acum, precum și trebuie să ne cugetăm la situația înăsprită prin noul război, nu putem să nu ne dăm seama că această situație este fără pereche și, de aceea, pentru că cetățenii acestui Stat nicicând n-au fost avizați și îndrumați la o înțelegere mai frățească și la o conlucrare mai armonică spre unul și același scop comun, decât cum suntem avizați și îndrumați acum cu toții, fără deosebire de limbă și lege – să colaborăm la apărarea cu bărbăție a înaltului Tron și a iubitei noastre patrii comune contra năvălirilor dușmane, fie din orice parte ar veni acelea.

***Atitudinile unor ardeleni privind intrarea României în Primul Război Mondial
Pastorala Episcopului ortodox de Arad în chestiunea războiului cu România***

Credința neclintită a poporului nostru din acest Stat către înaltul Tron și alipirea lui necondiționată către patria sa mamă, a fost și este tradițională; aceasta a dovedit-o în tot cursul veacurilor de când s-a așezat pe acest pământ și a dovedit-o în tot cursul veacurilor de când s-a așezat pe acest pământ și a dovedit-o în mod recunoscut de autoritățile civile și militare și în cursul războiului pomenit și, de aceea, mă cred în drept a face mărturisire înaintea lumii că această credință și alipire a poporului nostru către înaltul Tron și către pământul Statului ungar, către iubita sa patrie comună, nu numai nu se va slăbi nicicum, dar nici nu se va clătina nici pe un moment, din contră, ea se va potenta în măsura că de tăria ei să se sfarme orice încercare năvălitoare a dușmanilor acestui Stat.

Această mărturisire mă cred drept a o face cu atât mai vârtos cu cât este lucru de notorietate publică, dovedit prin fapte istorice că nu este popor pe fața pământului care să se lipească mai tare de glia strămoșească și de căminul părintesc, decât cum am făcut-o și o face aceasta poporul nostru românesc în deplina cunoștință a adevărului, că aici se odihnesc osemintele moșilor, ale strămoșilor și ale părinților săi; că aici este leagănul nostru, aici am văzut lumina soarelui, aici am învățat cunoștința de Dumnezeu, aici ne-am dezvoltat și afirmat și tot aici voim să ne dezvoltăm și afirmăm și în viitor ca și popor de ordine și credincios înaltului Tron și iubitei noastre patrii și, ca atari, să trăim în dragoste creștinească și în bună înțelegere cu toți cetățenii acestui Stat.

Când îndrept acest cuvânt al meu către voi iubii creștini și fiii sufletești, o fac aceasta nu numai spre dovedirea convingerii ce am despre voi și despre neamul nostru românesc din acest Stat, dar o fac și pentru aceea ca să înțelegeți din cuvântul meu, din cuvântul arhiereului și părintelui vostru sufletesc, că acum a sosit vremea să dăm, mai mult ca și oricând, probe învederate că suntem conștienți de datorințele noastre cetățenești. Să dăm probe învederate că suntem și acum – precum am fost în tot trecutul îndepărtat și apropiat, de un cuget și de o simțire cu concetățenii noștri și cu conducerea Statului de câte ori s-a ivit și se ivește trebuința de apărare a înaltului Tron și a patriei noastre mame, în contra vrăjmașului comun, cum e situația de acum.

De aceea, voi iubiților protopopi, preoți și învățători, către voi iubită inteligență clericală și mireană, fără deosebire de rang și stare socială, îndrept glasul meu de acum cu rugarea: să fiți interpreți, adică tълmacii fideli ai acestor sentimente, congruente nu numai cu interesele Statului, dar și cu interesele bine pricepute ale bisericii și ale neamului nostru.

Sfătuiți pe toți, ca fiești-care să-și păzească cumpătul, să trăiască în bună înțelegere între sine și cu toți cetățenii acestei patrii comune, fără deosebire de limbă și lege, să stăruie fiești-care a fi spre ajutorul și mângâierea de-aproapelui său în vreme de lipsă, să fie cu respect către legi și stăpânire, cu supunere și ascultare către autoritățile militare și civile, iar spre scopul apărării înaltului Tron și a patriei, a acestui pământ strămoșesc și, astfel, spre scopul biruinței armelor noastre contra dușmanilor văzuți și nevăzuți, să deie de bunăvoie toată jertfa posibilă ce i s-ar cere.

Vă mai sfătuiesc și îndemn pe toți: să vă rugați cu credință lui Dumnezeu ca să dea biruință armelor noastre; rugați-vă cu psalmistul: „Doamne deșteaptă puterea Ta și vino ca să ne mântuiești pre noi”.

Arad, 18 (31) august 1916

Al vostru tuturor de binevoitor,

IOAN I. PAPP, Episcopul Aradului¹.

---

¹ *Foaia Poporului Român*, Budapesta, Anul V, 1916, nr. 189, p. 3; *Telegraful Român*, Sibiu, Anul LXIV, 1916 nr. 86, p. 348..

Școala altfel - „testimoniu scolastic”

Gherasim Solovestru DOMIDE

În primăvara anului 2012, Ministerul Educației Naționale a lansat în școli un concept și, totodată, un program de activitate didactică nou denumit ȘCOALA ALTFEL. În cadrul acestui program, timp de o săptămână, cadrele didactice și elevii desfășoară altfel de activitate educațională decât cea obișnuită în mod curent.

Pornind de la conceptul „Școala altfel”, m-am gândit să aduc în atenția cititorilor noștri cât și a tinerilor de azi câteva aspecte din școala românească a altor vremuri demult apuse, școala care a dat națiunii române personalități de excepție. Prin bunăvoința profesorului meu de fizică din gimnaziu, mare pasionat de imaginea fotografică, domnul Marius Domide, am publicat în revista *Cetatea Rodnei*¹ mai multe fotografii cu imagini din școala rodneană de altădată. Două dintre ele le reproducem și acum. Una dintre ele înfățișează clasa a IV-a de elevi din anul școlar 1959-1960 de la Rodna. În imagine avem, alături de doamna învățătoare Lia Domide, printre elevii de atunci, pe cel care, mai târziu, a devenit profesorul universitar Adrian Istrate, cel a cărui teză de doctorat despre poetul și trubadurul francez Georges Brassens i-a fost remarcată și în presa franceză. Profesorul universitar Adrian Istrate a fost un important traducător din limbile franceză, spaniolă și engleză, la editurile *Nemira*, *Dacia*, *Gutinel* și altele².

Apoi am descoperit o altă poză interesantă, care pare scoasă din lada de zestre a bunicii mele dinspre mamă, Ileana Bureacă. Fotografia reprezintă un grup de elevi într-o sală de clasă de la școala din Rodna, la activitatea didactică de lucru manual. Bunica mi-a

¹ *Cetatea Rodnei*, nr. 20, mai 2021, coperta 3.

² Edouard Schure – *Profeții renașterii*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 2001; *Fluviul Alfeu - Eseuri*, București, Editura Nemira, 1997.

Gherasim Solovestru DOMIDE

povestit că acel grup de fete, din care a făcut parte și ea, croșeta flanele pentru soldații rodneni din cel de-al Doilea Război Mondial.

Dintr-o recentă carte în care sunt multe referiri la învățământul rodnean de altădată, aflăm că, în data de 25 septembrie 1881, în „ședința senatului școlar confesional al comunității opidane Rodna Veche, Florea Domide /.../ mai adăuga că, dacă e vorba de a progresa în cultură, avem lipsă de trei lucruri și anume: a) un edificiu frumos și corespunzător de școală, edificată după spiritul timpului de astăzi, b) loc de grădină pentru pomărie, în care să se deprindă pruncii de școală în altoirea și cultivarea pomilor, care e un ram principal în economie, c) învățători dotați bine, căci atunci poți cu dreptul cuvenit pretinde de la ei progres și înaintare”¹.

În acele „lăzi de zestre” ale bunicilor noștri am descoperit documente și imagini ale vremurilor demult apuse. Printre diverse acte, în casa bunicilor de pe Ulița Burecenilor am descoperit un document deosebit intitulat TESTIMONIU SCOLASTEC, adică Foaia matricolă de azi. Documentul a aparținut străbunicului meu dinspre mama, Bureacă Aurel, care a fost elev „în clasa a VI-a, a școlii elementare confesionale greco-catolice din Oradna (Rodna Veche)” în anul școlar 1899-1900. Reproducem pentru cititori revistei acest document. Exemplarul original va fi dăruit Casei Colecțiilor și Documentelor de Patrimoniu din cadrul Bibliotecii Județene „George Coșbuc” din Bistrița. Mi-aș dori ca cititorii acestui text, dascăli ori elevi, cititori mai mult sau mai puțin informați despre procesul de învățământ, să analizeze și să ia aminte ce discipline se studiau în școala românească la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea.

Vom constata că disciplina *Limba română* cuprindea: *scris, cetit, gramatică și stil*. Mai aflăm că la disciplina *Obiectele naturale* se studiau *geografia, historia și constituția patriei*, iar la *Artele frumoase* erau incluse *caligrafia, desemnul, cântul și gimnastica*.

În foaia matricolă a unui elev de la sfârșitul secolului al XIX-lea se nota și care era frecvența la școală a elevilor. Documentul menționa câte ore *escuzate* și câte ore *neescuzate* înregistra un elev într-un an de studiu.

¹ Preot Ilie Pioraș, *Memorandistul Gherasim Domide - preot la Rodna Veche*, Bistrița, Editura Solon, 2023, p. 63.

Școala altfel - „testimoniu scolastic”

Suntem mândri că prin băncile acestei școli rodnene, cu astfel de programe analitice de studiu, au trecut cei ce vor deveni mai târziu academicianul Florian Porcius, memorandistul Gherasim Domide și alte importante personalități ale vremii.

Aș dori să mai remarcăm un aspect. Foia matricolă, fiind un document oficial, cu regim special cum am spune astăzi, are imprimat în subsolul paginii numele tipografiei care l-a imprimat. Aflăm din acest modest document date importante despre dezvoltarea localității Rodna la început de secol XX. Constatăm cu mândrie că, în anul de grație 1914, în Rodna Veche funcționa o tipografie. Era în vremea când brandul „Xerox” nu era inventat și „oamenii de la Minolta” nu ajunseseră cu aparatele lor de multiplicat peste tot, până și în băcăniile de la țară, așa cum se întâmplă azi. Era perioada în care bugetele unităților de învățământ nu aveau prevăzute cheltuieli cu achiziționarea de tablete electronice pentru elevi. Elevii acelor ani scriau cu condeiul pe tăblițele ceramice ..., pe care le vom prezenta ca materiale didactice într-un număr viitor al revistei, ca elemente de comparație cu tabletele electronice puse în zilele noastre la dispoziția elevilor. O știre recentă din mediul on-line ne spune că „Guvernul suedez s-a trezit în ceasul al 12-lea și a luat act de scăderea nivelului de citire al elevilor din regat de la generalizarea utilizării tabletelor în grădiniță și școala primară.”. În acest sens se dorește limitarea acestora în programul de învățământ și revenirea la manualele clasice¹.

Nov 5/1914 Copie

Testimoniu scolastic.

Florian Porcius născut la anul 1888 luna *Noiembrie*
 ziua *29* în comuna *Oradna* comitatul *Bistrița-Năsăud*
 de religie *greco-cat* ca, cîrîr în clasa *II* a școlii elementare confesionale greco-cat din Oradna (Rodna-veche) a cîștigat la finea anului școlastic 1899/1900, din obiectele de învățămînt clasificarea generală *destul*

PURTAREA MORALĂ *buna*
 DILIGENȚA *buna*

Progresul dovedit în singuratele obiecte de învățămînt:

în religie		<i>bun</i>
în l. română	în învățămîntul intuitiv:	
	- scria	<i>bun</i>
	- citi	<i>destul</i>
în l. magară	- gramatică	<i>destul</i>
	- stil	<i>destul</i>
în matematică	aritmetică	<i>destul</i>
	geometrie	<i>destul</i>
în obiectele naturale	geografia	<i>destul</i>
	istoria	<i>destul</i>
	constituția patriei	<i>destul</i>
în obiectele naturale	istoria naturală	<i>destul</i>
	fizică	<i>destul</i>
în artele frumoase	economii	<i>destul</i>
	caligrafia	<i>destul</i>
	desemn	<i>destul</i>
	cînt	<i>destul</i>
	gimnastică	<i>destul</i>

Clasa generală în decursul anului școlastic a absentat *10* zile din care *6* excusate, *4* necesitate

Oradna la *29* Mai 1900
Gherasim Domide mp. *Silvestru Mureșan mp.*
 Școala
 Oficial parohal
 Oradna la *29* Mai 1914

Domide Gherasim

Tipografia din Rodna-veche 1914. 2

Ca elev în clasele primare ale școlii rodnene în anii 1968-1970, mă bucur că am avut între disciplinele de studiu și *caligrafia*. Astăzi folosesc în activitatea profesională instrumentele și tehnologia informatică ale secolului XXI, dar mă rog „să nu dispară scrisul de mână și cărarea de picior”.

¹ <https://ediția.de.dimineață.ro/Suedia-renunța-la-tablete-si-revine-la-manualele-scoalei-clasice-a-fost-o-mare-eroare/>

Eveniment

Teatrul lui Icu Crăciun, tradus în Germania

MACAVEI AL. MACAVEI

Redacția revistei *Cuibul visurilor* salută cu bucurie un nou succes al colegului nostru, Icu Crăciun. În revista de literatură și artă, *Matrix*, nr. 1/ 2023 (71), ce apare în Germania, s-a tipărit, în traducerea scriitorului Richard Muller-Schmitt, piesa de teatru *Boala uitării* (*Die Krankheit des Vergessens*) a talentatului nostru redactor-șef, producție dramatică despre care directorul Teatrului Național din Cluj-Napoca, Mihai Măniuțiu, afirmase că este „tristă și emoționantă”. Precizăm că traducătorul Richard Muller-Schmitt s-a născut la Hanovra, dar străbunii din partea tatălui său se trag din Transilvania, ceea ce l-a determinat, încă din tinerețe, să facă multe călătorii pentru a-și cunoaște rădăcinile. Ca urmare a acestui lucru, a învățat românește, dar cartea sa, *Mozaic românesc*, apărută în 2006 la Editura *Excelsior* din Cluj-Napoca, a fost tradusă în limba română de Cristina Delia Bălăban și de scriitorul Damaschin Pop-Buia, stabilit în Germania încă din 1992, care este și membru al Asociației Societatea Scriitorilor din Bistrița-Năsăud.

Precizăm că revista *Matrix* apare din 2005 de patru ori pe an într-o grafică excelentă, are circa 200 de pagini, iar un exemplar costă în jur de 20 de euro. Editorul și redactorul-șef este românul Traian Pop, recunoscut pentru exigența sa în promovarea valorilor; membrii fondatori sunt: Ulrich Bergmann, Francisca Ricinski-Marienfild, Uli Rothfuss, Horst Samson, Dieter Schlesak, Rainer Wedler, majoritatea născuți în România. Menționăm că acest periodic beneficiază de patru corectori: Edith Konradt, Ulrich Bergmann, Anton Sterbling și Barbara Zeizinger. De-a lungul anilor, aici au fost publicați, bineînțeles, autori germani, dar și din alte țări. Dintre români au fost traduși: Mihai Eminescu, Ion Barbu, Herta Muller, Ana Blandiana, Mircea Cărtărescu, Eginald Schlattner, Nichita Stănescu, Paul Celan, Mircea Ivănescu, Gabriela Adameșteanu, Nora Iuga, Dumitru Țepeneag, Nicolae Prelipceanu, Traian T. Coșovei, Virgil Mazilescu, Petre Stoica, Ioana Nicolaie și mulți alții.

Felicitări, Icu Crăciun!

ÎNTOARCEREA
LUI
DON
QUIJOTE

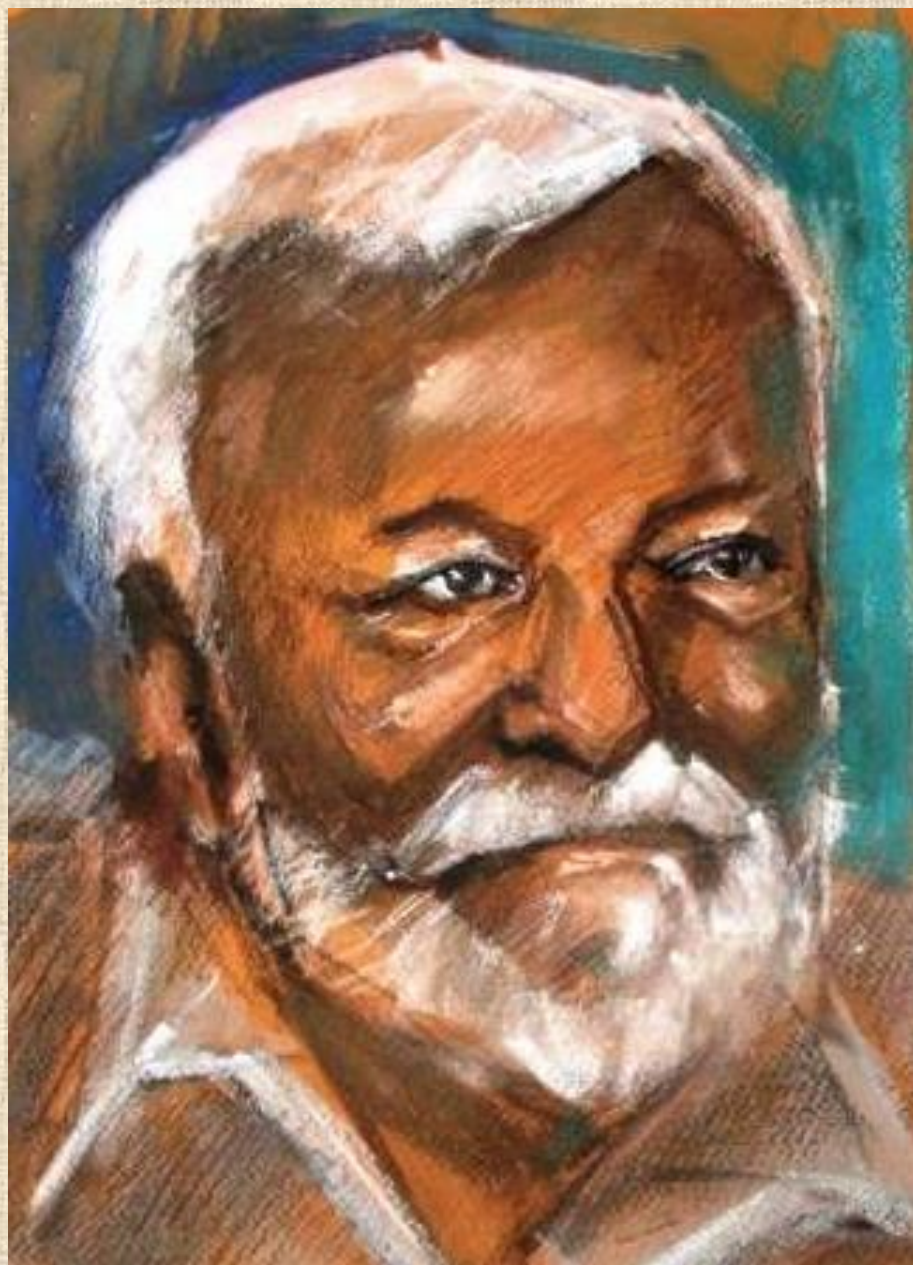
Lucian Valea

versuri

EDITURA CARTEA ROMĂNEASCĂ

**Revistă sprijinită și finanțată de:
CONSILIUL LOCAL SÂNGEORZ-BĂI
CENTRUL CULTURAL „JUSTIN SOHORCA” SÂNGEORZ-BĂI**

**ISSN 2285-8229
ISSN-L 2285-8229**